

Skillnader mellan revisionsprocessen och processen för lättare granskning i finska mikroföretag

Niklas Nenonen

Institutionen för redovisning och handelsrätt

Svenska handelshögskolan

Helsingfors

2020

SVENSKA HANDELSHÖGSKOLAN

Institution: Redovisning och handelsrätt	Arbetets art: Kandidatavhandling
Författare och studerandenummer: Niklas Nenonen, 172590	Datum: 19.5.2020
Avhandlingens rubrik: Skillnader mellan revisionsprocessen och processen för lättare granskning i finska mikroföretag	
Sammandrag: Revisionen har under senaste åren varit under stor förändring i och med skärpningar i den internationella lagstiftningen. Detta betyder att det riktas alltför stora krav på mikroföretagen som inte nödvändigtvis har behov av en fullständig revision. Följaktligen har arbetsministeriet i Finland börjat undersöka möjligheten att mikroföretagens bokslut kunde granskas genom lättare granskning. Eftersom det finns lite forskning och riktlinjer i ämnet kommer avhandlingen att tydliggöra vad lättare granskning handlar om. Detta kommer att göras genom att redogöra för skillnaderna mellan revisionsprocessen och processen för den lättare granskningen. En kvalitativ undersökning, med hjälp av åtta intervjuer, genomfördes för att besvara syftet. Respondenterna bestod av auktoriserade revisorer och sakkunniga inom ämnet. Svaren kompletterades med litteratur i ämnet för att möjliggöra en djupare analys. Resultatet tyder på att granskningsåtgärderna vid revision av mikroföretag skalas neråt. De obligatoriska åtgärderna är färre i den lättare granskningen men revisorerna skulle antagligen välja att utföra i allmänhet ytterligare åtgärder enligt revisionen för att öka säkerheten i uppdraget. Det framkom också att respondenterna tolkar olika den begränsade säkerheten, vilket kan leda till att lättare granskning uppdrag inte är jämförbara med varandra samt ett förväntningsgap mellan revisorerna och användarna av bokslutet.	
Nyckelord: Lättare granskning, ISA, ISRE, mikroföretag, väsentlighet, granskningsåtgärd	

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	Inledning	1
1.1	Problemdiskussion	4
1.2	Avgränsning och metod	5
1.3	Syfte	5
1.4	Disposition	6
1.5	Begrepp och definitioner	6
2	Revision och lättare granskning i allmänhet	8
2.1	Revisionsteorier	8
2.2	Lättare granskning.....	10
2.3	Revisionens grundkoncept	13
3	Uppdragsprocessen.....	16
3.1	Planeringsfasen.....	16
3.2	Utförandefasen	19
3.3	Rapportering.....	24
3.4	Sammanfattning	25
4	Litteraturoversikt.....	28
4.1	Orsaker till frivillig revision.....	28
4.2	Förväntningsgapet ökar intressenternas ovisshet	30
4.3	Skillnader i uppdragsprocesserna	31
5	Forskningsuppgift	33
5.1	Forskningsfråga och förväntningar	33
5.2	Val av forskningsmetod	33
6	Resultat	35
6.1	Presentation av respondenterna	35
6.2	Fördelar och nackdelar med en förändring av revisionsansvarigheten ..	37
6.3	Planeringsfasen.....	39
6.4	Utförandefasen	42
6.5	Avslutning av uppdraget och revisors anteckning	46
7	Analys och slutsatser	47
7.1	Fördelar och nackdelar med förändringen av revisionsansvarigheten..	47
7.2	Planeringsfasen.....	49
7.3	Utförandefasen	50
7.4	Avslutning av uppdraget och revisors anteckning	52
7.5	Sammanfattning	52

8	Slutsatser.....	54
8.1	Studiens begränsningar.....	54
8.2	Förslag om fortsatt forskningsuppgift.....	55

BILAGOR

Bilaga 1 – Litteraturresumé.....	56
Bilaga 2 – Intervjuguide.....	59

TABELLER

Tabell 1 Sammanfattning av de huvudsakliga skillnaderna mellan revisionsprocessen och processen för lättare granskning	53
--	----

FIGURER

Figur 1 Illustration av den eventuella förändringen.....	3
Figur 2 Sammanfattning av revisionsprocessen och processen för lättare granskning	27
Figur 3 Illustration av skillnaderna i utförandefasen.....	51

1 INLEDNING

Revisorer har funnits redan i över hundra år och branschen har förändrats oerhört mycket under den tiden. Revisionen har speciellt i Finland under de senaste åren varit under stor förändring i och med ändringar av aktie-, bokförings- och revisionslagen som påverkar uppbyggandet av företagens bokslut och revisionen. Även den internationella lagstiftningen och standarderna inom revision blir allt mer skärpta, vilket leder till en större administrativ börda för små revisionskyldiga. Det har visat sig att ju mindre företag det är fråga om desto mindre nytta har de av revision (RP194/2006, s. 18). Följaktligen har Finlands regeringar först år 2016 försökt förbereda ett lagförslag om att höja revisionsgränserna till mikroföretagsnivån (Arbets- och näringsministeriet 2018). Då lagförslaget inte gick igenom lades 2019 en ny arbetsgrupp som mål att förbereda en mindre komplicerad revision, så kallad lättare granskning, för mikroföretag som alternativ för revision (Arbets- och näringsministeriet s.a.).

Enligt revisionslagens 2 kap. 2 § är ett företag revisionskyldigt ifall det överstiger minst ett av följande: en balansomslutning på 100 000, omsättning på 200 000 och tre anställda i medeltal under två efter varandra följande räkenskapsperioder. Meningen med lagförslaget 2016 var att revisionen skulle ha blivit frivillig för mindre än mikroföretag, det vill säga ifall högst ett av följande gränsvärden fylls, en balansomslutning på 350 000, omsättning 700 000 och tio anställda i medeltal.

Revisionskyldigheten i Finland är den andra lägsta i Europa där trenden i gränserna är uppåt (Accountancy Europe 2019, s. 1–3). EU medlemsstaterna får höja tröskelvärden till att beröra företag med en omsättning på 12 000 000 euro, balansomslutning på 6 000 000 euro och 50 anställda (2013/34/EU kpl. 1 Artikel 3). EU har på sistone arbetat för en förenklad lagstiftning, speciellt för små- och medelstora företag som har mindre resurser för hantering av regler och forskrifter. Dessa företag utgör lika som i Finland en klar majoritet av alla företag och har en stor inverkan på ekonomin (KOM 2006/535). Genom att lätta på revisionsbördan för mikroföretag kommer antagligen bokföringsbyråernas arbetsbörda att öka, vilket kan vara problematiskt eftersom de inte är under övervakning och kräver inget oberoende eller förutsättningar för färdigheter. Några medlemsländer som har högre gränser än Finland har däremot övervakning av bokförare och skattekonsulter, alltså är risken för bedrägeri och felaktigheter mindre (Regeringspropositionen 2018, s. 7). I Finland håller revisorerna delvis koll på att den finländska skattemoralen hålls hög genom att se till att bokslutet följer lagen och ger en rättvisande bild (Finlands Revisorer rf 2018a). Därmed skulle mera resurser riktas till

skatteverket och polisen för att bekämpa grå ekonomi, lika som det gjorde i Sverige efter att de höjde gränserna 2010 (Riksrevisionen 2017, s. 45).

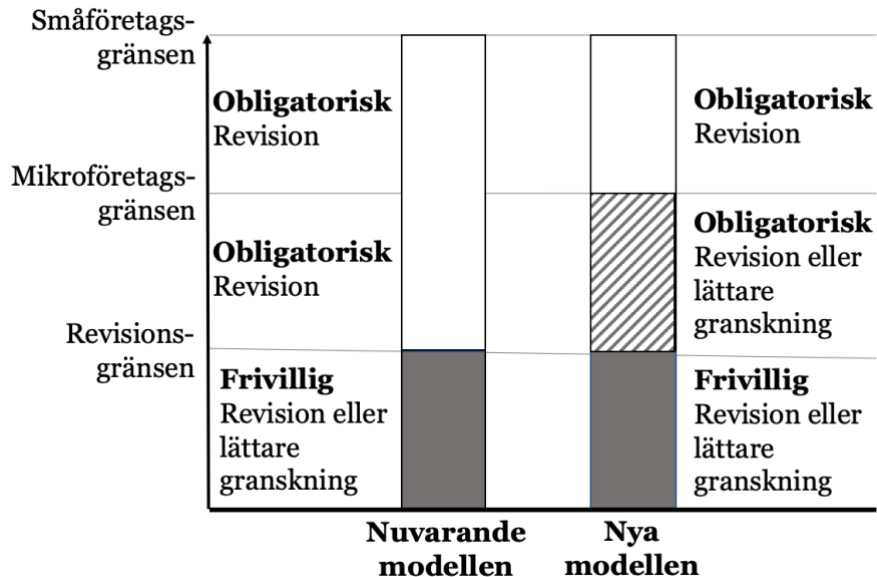
Fastän höjandet av revisionsgränsen är mycket litet i jämförelse med många andra EU-länder, berör det ändå cirka 30 000 företag, vilket utgör till och med 93 procent av alla företagen i Finland, som skulle bli utanför revisionsskyldigheten (Accountancy Europe Thresholds 2019, s. 4–5; Företagarna i Finland 2020). Enligt Höglund och Sundvik (2019) skulle till och med 75 procent av mikroföretagen låta bli att revidera sitt bokslut. Företagsstrukturen i Finland är också annorlunda än i andra EU-länder (Regeringspropositionen 2018, s. 3).

Förslaget behandlades dock inte på grund av starkt utomstående motstånd från olika parter. Förslaget fick stöd från Företagarna i Finland, Ekonomiadministrationsförbundet i Finland rf, Centralhandelskammaren och Finansinspektionen, medan till exempel Polisstyrelsen, Finansiäla Ry, Finlands Revisorer rf motsatte förslaget. Det framkom oro kring möjlig ökad grå ekonomi ifall obligatorisk revision försvinner, fastän det framkommit att revisionen inte märkbart förebygger ekonomisk brottslighet i små företag och att ändringen inte skulle ändra på den nuvarande situationen (Regeringsproposition 2018, s. 9–13; Polisstyrelsen 2018). Däremot visar Riksrevisionens (2017, s. 6, 41) undersökning från Sverige och Höglund och Sundviks (2019) undersökning från Finland att ekonomisk brottslighet och skattekringående ökade som en följd av gränshöjandet och frivillig revision.

Fördelen med lättare revisionskyldighet är förutom mindre administrativ börda också lägre revisionsavgifter, som företagen istället kunde använda för att investera och växa (Företagarna i Finland och Ekonomiadministrationsförbundet rf 2018). Enligt Polisstyrelsens (2018) uträkningar är revisionsarvodet för mikroföretag kring 500–1000 euro, vilket procentuellt sett inte är så mycket av deras omsättning. Avskaffandet av revision skulle leda till små besparingar i revisionsarvodet men däremot lägre tillväxt i företagen (Riksrevisionen 2017).

Flera parter håller med i sina utlåtanden om att revisionskyldigheten för mikroföretag borde ändras men inte nödvändigtvis genom att höja på gränserna. Flera parter nämnde den lättare granskningen som ett alternativ för mikroföretagen, vilket kunde undersökas noggrannare. Efter att förslaget på gränshöjningen slopades lades en ny arbetsgrupp för att förbereda lagändringen för att mindre företag kunde välja lättare granskning som ett alternativ istället för revision. Därmed är ämnet ytterst aktuellt då arbetsgruppen nyligen

förlängde sin mandattid till slutet av maj och det inte heller finns så mycket sakkunskap eller tidigare forskning om ämnet. Lättare granskning är tillsammans med revisionen de ända kända bestyrkandeuppdragen som finns för historiska berättelser (ST-Akatemia 2019, s. 23). Lättare granskningen betyder i korthet en lättare revision med mindre obligatoriska åtgärder i revisionsprocessen (Arbets- och näringsministeriet s.a.).

Figur 1 Illustration av den eventuella förändringen.

Den nya modellen skulle ge mikroföretagen förutom revisionen, lättare granskning som ett alternativ. Fri översättning från Rautio (2019a).

Argumenten som togs fram vid gränshöjandet gäller också delvis i den lättare granskningen då upptäcktsrisken av väsentliga felaktigheter är högre. Det skulle betyda mindre administrativ börda för mikroföretagen som anser att de inte har så stor nytta av en full revision och samtidigt möjlighet för de som önskar fortsätta med revision. Meningen är att öka bokslutets användarnas säkerhet om de finansiella rapporternas riktighet och följda normer, dock med en lägre säkerhet än i revisionen. Lättare granskningen görs av en revisor vilket garanterar en bättre kvalitet på boksluten och rapporterna. Med den lättare granskningen skulle det inte finnas lika stor risk för ökad grå ekonomi, som i gränshöjandet eftersom granskningen ändå omfattar väsentliga poster i bokslutet. Lagförslaget handlar om att mikroföretag skulle få välja mellan revision och lättare granskning, och beslutet skulle, precis som vid val av revisor, bestämmas av bolagsstämman (Rautio 2019b). Dessutom finns det bra resultat från några andra EU-länder som har olika former av den lättare granskningen i användning (Rautio 2019a).

1.1 Problemdiskussion

Företagens intressenter gör märkvärdiga beslut och är beroende av trovärdiga finansiella rapporter. Skulle den lättare granskningen därmed ge tillräcklig trovärdighet för mikroföretagens intressenter då processerna och granskningsåtgärderna är väsentligt mindre i den lättare granskningen jämfört med revisionen? Fastän ämnet är omdiskuterat och EU arbetar för en allt lägre administrativ börda för mikroföretag, finns det relativt lite konkreta förklaringar om revision och lättare granskning för allmänheten. Enligt Rhunke och Schmitz (2019) finns det brist på forskningsmaterial inom lättare granskningen och speciellt dess processer fastän det används ganska ofta runtom i världen.

Finlands Revisorer rf (2018b) medlemsundersökning visar att revisorerna har svårigheter att tillämpa ISA-standarderna på mikroföretag, speciellt i planerings- och utförandefasen. Detta kan leda till förväntningsgap, vilket enligt Senkas (2019) förekommer redan nu hos små finländska företag. Med förväntningsgap menas att allmänhetens förväntningar av revisorns arbete skiljer sig från vad revisorn gör i verkligheten i uppdraget (Porter 1993). Gay et al. (1998) undersökning visar ytterligare att intressenterna inte var säkra över säkerhetsnivån som lättare granskningen gav. Följaktligen för att undvika ett alltför stort förväntningsgap i den lättare granskningen bör information och publikationer kring ämnet göras mer (Odendaal & Jager 2008).

Eftersom det handlar om ett nytt lagförslag i Finland som baserar sig på tvetydiga internationella standarder förekommer det osäkerhet bland revisorerna hur lättare granskningen borde utföras (Aula Research Oy, 2019). Dessutom är det oklart ifall det borde inkluderas till exempel revision av förvaltningen, bokföringen eller andra mindre detaljer också i den lättare granskningen samt hur det kommer att påverka revisorernas arbetssätt (Finlands Revisorer rf 2020a; Finlands Revisorer rf 2020c).

På grund av osäkerhetsfaktorerna är det i både akademikers och yrkesverksammas intresse att undersöka ämnet noggrannare också i praktiken, för att bättre förstå revisorsyrket och dess krav. Genom att se på processerna och förstå vad revisorerna kontrollerar i revisionen och lättare granskningen kommer ämnet att bli klarare samt möjligtvis fås också en bild av hur pålitligt ett bokslut som är granskat med lättare granskning är.

1.2 Avgränsning och metod

Arbets- och näringsministeriets utsedda arbetsgrupp kommer inte att ge ett utlåtande förrän slutet av 2020. Detta betyder att det ännu inte finns några tydliga referensramar, förutom de internationella standarderna som ligger som grund för lagförslaget. Med många öppna frågor gällande lagförslaget i det här skedet kommer jag att avgränsa mitt arbete till aktiebolag av storleken mikroföretag (enligt Bokföringslagen 1 kap. 4a §), eftersom det diskuterades denna storleks företag redan vid gränshöjandet och de utgör majoriteten av företagen i Finland. Detta följer också Finlands Revisorer rf:s (2020a) förslag, som kommer att vara i fokus i avhandlingen.

Revisionsyrket grundar sig på lagar och standarder. I avhandlingen kommer jag huvudsakligen att utgå ifrån de internationella revisionsstandarderna, ISA och den internationella standarden för lättare granskning, ISRE 2400. Revisionslagen spelar också en viktig roll, men eftersom den är en allmän lag ger speciallagen, som aktiebolagslagen, mera detaljerade, kompletterade och från allmänna lagen avvikande bestämmelser som bör beaktas.

I avhandlingen kommer jag att fokusera på skillnaderna mellan revision och lättare granskning gällande uppdragsprocessen från revisorernas synvinkel. Jag kommer speciellt att fokusera på skillnaderna i utförandefasen, där de största skillnaderna finns. Skillnaderna kommer att behandlas i stora drag och det bör noteras att varje uppdrag är individuellt och beroende på kunden. För att jämföra skillnaderna i processerna kommer intervjuer av revisorer och sakkunniga att utföras. Respondenterna representerar olika storleks revisionsbyråer och har för det mesta flera års erfarenhet av revisionsuppdrag.

1.3 Syfte

Syftet med avhandlingen är att undersöka hur processerna mellan revision och lättare granskning skiljer sig och samtidigt få en uppfattning om vad den lättare granskningen handlar om i praktiken. Forskningsfrågan jag kommer att undersöka är:

- Hur skiljer sig revisionsprocessen och processen för lättare granskning från varandra?

Genom att skapa en överblick av ämnet som helhet, genom att se på de bakomliggande orsakerna i ändringen samt processerna i allmänhet och i praktiken är meningen att skapa förståelse över skillnaderna i processerna ur revisorns synvinkel.

1.4 Disposition

Avhandlingens första kapitel inleds med en introduktion till ämnet, varefter problemområdet, avgränsningarna, metoden och syftet diskuteras. Avhandlingen fortsätter med en teoridel, som uppdelas i två kapitel där först de viktigaste revisionsteorierna och grundkoncepten presenteras tillsammans med en introduktion till den lättare granskningen. Därefter presenteras och jämförs de tre uppdragsfaserna i respektive uppdrag.

I det fjärde kapitlet presenteras den relevanta tidigare forskningen och detta följes av en beskrivning av avhandlingens forskningsuppgift, som består av kvalitativa data i form av intervjuer. Forskningen grundar sig på den tidigare presenterade teorin. Slutligen sammanfattas resultaten från undersökningen tillsammans med litteraturöversikten och teoridelen för att utforma analysdelen. Avhandlingen avslutas med en kort sammanfattning av de övergripande slutsatserna jämte förslag på fortsatt forskning.

1.5 Begrepp och definitioner

Väsentlighet – Felaktigheter som ensam eller tillsammans kan antas påverka de ekonomiska besluten hos användarna av bokslutet. I revisionen bestäms också arbetsväsentligheten för särskilda transaktionsslag. (IFAC (2013), ISRE 320.9; Eilifsen 2014, s. 14)

Säkerhetsnivå – Revisorn ger ett uttalande med rimlig säkerhet och en slutsats med begränsad säkerhet för att öka förtroendet på revisorns uppfattning av bokslutet. Den begränsade säkerheten är lägre än den rimliga säkerheten, vilket betyder att risken för väsentliga felaktigheter är större i den lättare granskningen. (IFAC (2013), ISRE 2400.17; Eilifsen 2014, s. 12)

Lättare granskning – Granskning huruvida de finansiella rapporterna innehåller väsentliga felaktigheter. Mindre granskningsåtgärder i lättare granskningen leder till endast en begränsad säkerhet, jämfört med en rimlig säkerhet i revisionen. (IFAC (2009), ISA 200.11; IFAC (2013), ISRE 2400.14)

Granskningsåtgärd – revisorn samlar tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis genom olika åtgärder. I revisionen ska substansgranskningsåtgärder och interna kontroller utföras medan i den lättare granskningen räcker i huvudsak vissa substansgranskningsåtgärder, främst förfrågningar och analytiska granskningar. (IFAC (2009), ISA 500.A10; IFAC (2013), ISRE 2400.14)

Substansgranskning – Åtgärder som utförs i revisionen för att hitta väsentliga felaktigheter på påståendenivån. Till substansgranskningen hör analytisk granskning och förfrågningar som huvudsakligen utförs i den lättare granskningen. (Eilifsen 2014, s. 88)

Professionell bedömning – Revisorn tillämpar sin utbildning, kunskap och erfarenhet inom ramen för relevant lagstiftning och standarder för att fatta beslut i uppdraget (IFAC (2009), ISA 200.13).

Finansiella rapporter – Strukturerad framställning av historisk finansiell information och upplysningar, som kommunicerar företagets ekonomiska resurser vid en viss tidpunkt. I avhandlingen kommer termen att användas synonymt med bokslut. (IFAC (2009), ISA 200.13)

2 REVISION OCH LÄTTARE GRANSKNING I ALLMÄNHET

Detta kapitel presenterar en del av den teoretiska referensramen. För att bättre förstå revisionsprocesserna och varför det varit tal om den lättare granskningen överhuvudtaget förklaras först kortfattat vad revision och lättare granskning är och varför det behövs eller inte behövs. Fokusen kommer att ligga på små företag eftersom avhandlingen begränsas till aktiebolag av storleken mikroföretag. Detta följs av en beskrivning var revisionsgränserna ligger i Finland och Europa samt hur revisionssystemen ser ut i några andra europeiska länder.

2.1 Revisionsteorier

Revision är en systematisk process som utförs av en kunnig och oberoende revisor. Revisorn samlar in och utvärderar revisionsbevis för att sedan kommunicera resultaten och anmärkningarna till intressenterna i form av en revisionsberättelse. (Eilifsen et al. 2014, s. 12) De främsta teorierna som kan förklara behovet av revision är *polismans-teorin* (eng. Policeman Theory), *kreditvärdighetsteorin* (eng. Lending Credibility Theory), *trouärdighets-teorin* (eng. The Theory of Inspired Confidence) och *agentteorin* (eng. Agency Theory (Hayes et al. 2005, s. 45–47)).

Polismans-teorin

Enligt polismans-teorin är revisorns uppgift att se till att upptäcka och förhindra finansiellt bedrägeri. Enligt bokföringslagen (3 kap. 7a §) finns det bestämmelser om styrelseledamöternas och verkställande direktörens ansvar i respektive lagar. I aktiebolagslagen (6 kap. 2 §) står det följaktligen att det är styrelsen som ansvarar för bolagets bokföring och ser till att det sköts på ett ändamålsenligt sätt. Revisionslagen (10 kap. 9 §) nämner ytterligare att revisorn är ansvarig och ska ersätta skada ifall hen uppsåtligt eller av oaktsamhet orsakat den. Enligt Lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (1 kap. 2 §) är revisorn ansvarig för att förhindra dessa vilket betyder att polismans-teorin gäller i Finland (PRH 2018). Däremot bekämpas grå ekonomi, som det var tal om vid gränshöjandet, av åtta förvaltningsområden och över 20 myndigheter, varav polisen, tullen och skatteförvaltningen har en stor del av ansvaret (Lag om Enheten för utredning av grå ekonomi 1 §; Skatteförvaltningen 2019; Inrikesministeriet s.a.).

Kreditvärdighetsteorin

Enligt kreditvärdighetsteorin ska revisionen förstärka trovärdigheten hos intressenterna för det presenterade bokslutet. Bland annat bankerna, investerarna och skattemyndigheten är intresserade och litar på ett korrekt och verifierat bokslut vid beslutsfattandet av kreditgivning, investering respektive beskattning. (Hayes et al. 2005, s. 45–46; Finanssiala Ry 2018). I och med högre trovärdighet på det rapporterade bokslutet ökar också kvaliteten på användarnas beslutsfattning och investeringar (Ittonen 2010). Det finns varierande resultat från undersökningar kring ämnet. Vissa undersökningar anser att frivillig revision för mikroföretag skulle försämra kreditvärdigheten och därmed höja räntekostnaderna, vilket hände i Sverige, medan studier från Norge visar att så inte är fallet (Langli 2015; Riksrevisionen 2017; Lydman 2018). Karjalainens (2011) studie från den finska marknaden visar att en revision av högre kvalitet däremot påverkar skuldkostnaderna, vilket skulle tyda att lättare granskningen skulle innebära högre skuldkostnader på grund av lägre säkerhetsnivå. I Danmark ansåg ändå kreditinstituten att den utvidgade granskningen, som är en aning mer avancerad version av lättare granskningen, kunde användas som ett alternativ för full revision (Lau 2019). Det förblir ändå oklart ifall den lättare granskningen slutligen påverkar märkvärdigt på mikroföretagens framtida kreditvärdighet.

Trovärdighetsteorin

Trovärdighetsteorin handlar om att som en följd av bidraget intressenterna ger åt företaget kräver de att ledningen rapporterar vad som har gjorts i företaget under året. Revisorns uppgift är igen att säkerställa att de finansiella rapporterna ger en rätt och tillräcklig bild av företaget enligt bokföringslagen, så att intressenterna kan lita på informationen. (Hayes et al. 2005, s. 46)

Agentteorin

Agentteorin är en av de främsta teorierna för att förklara behovet av revision. Den hävdar att företagsledningen fungerar som en extern part, eller agent, med incitament att främja egna intressen medan ägarna eller intressenterna är principalerna. Intressekonflikterna mellan företagsledningen och dess intressenter leder till att revisorn som oberoende part granskar de finansiella rapporterna för att försäkra om att det inte finns väsentliga felaktigheter och minskar därmed informationsasymmetrin. Revisionsarvodet ses i detta fall som en agentkostnad. (Jensen & Meckling 1976) Agentkostnaderna ökar i proportion

med företagets komplexitet och storlek, vilket betyder att i små företag där det sällan finns en spridning mellan ägaren och ledningen är agentkostnaderna lägre (Seow 2001). Intressenterna, som till exempel kreditgivaren, beskattaren och ägarna litar på ett korrekt bokslut för att kunna göra rätt beslut med rätt verkningar gällande företaget. Detta betyder att ledningen i praktiken också är intresserad av att välja revision för att visa att bokslutet är korrekt och samtidigt erhåller de ett bättre varumärke, kontakter och tjänster från intressenterna. (Hayes et al. 2005, s. 47) Enligt agentteorin behövs alltså någon form av granskning av bokslutsinformationen, men kommer den lättare granskningen att medföra lägre agentkostnader eller säkerheten räcka för principalerna förblir ännu oklart.

Som revisionsteorierna visar är det flera olika intressenter som litar på rätt bokslutsinformation och graden av säkerhet beror därför på vad de ska göra med informationen. Teorierna lyfter alla fram att revisorns uppgift är att öka på säkerheten av de finansiella rapporternas riktighet. Följaktligen stöder teorierna även behovet för lättare granskning, som kunde räcka som säkerhet för vissa företag.

2.2 Lättare granskning

Då det nu har framställts varför revision överhuvudtaget behövs kommer jag att presentera det alternativa sättet för företaget att säkerställa sitt bokslut med hjälp av en revisor, det vill säga den lättare granskningen. Konceptet är allmänt känt och används redan i Finland och runtom i världen. I Finland används det idag till exempel av företag som behöver visa ett nytt reviderat delårsbokslut för att få ett lån eller för att bevisa domstolen, istället för att behöva göra en full revision för endast ett specifikt ändamål (IFAC 2013, s. 23; Eilifsen et al. 2014, s. 674). Lättare granskningen görs enligt den internationella standarden för lättare granskning (eng. International Standard on Review Engagements, ISRE 2400). Det finns en skild standard av lättare granskning för delårsrapporter, ISRE 2410 som är innehållsmässigt ganska lika som ISRE 2400.

I och med den allmänna trenden med höjda revisionsgränser i Europa har till exempel Danmark, Estland, Frankrike och Storbritannien istället implementerat egna varianter av ISRE 2400 standarden som ett alternativ för revision åt små företag (Accountancy Europe 2019). Det är från denna standard som arbetsgruppen utsedd av arbetsministeriet också utgår ifrån och modifierar för Finlands företagsomgivning (Finlands Revisorer rf s.a.).

Den lättare granskningen är som revisionen en systematisk process som utförs av en auktoriserad revisor och görs av samma orsaker som framkommer i revisionssteorierna ovan. Till skillnad från revisionsprocessen så har den lättare granskningen färre granskningsåtgärder, vilket gör att upptäcktsrisken är större. Tidigare forskning har också visat att den mera tolkningsbara lagstiftningen och standarderna kring lättare granskning minskar revisorns ansvar för bokslutet (Ruhnke, K. & Schmitz, S. 2019). Revisionsuppdragen kan modifieras till en del för mindre revisionssskyldiga, det vill säga revisorn gör nödvändigtvis inte precis alla åtgärder som krävs i revisionsstandarderna. I lättare granskningen fungerar det tvärtom där revisorn gör fler åtgärder vid behov för att uppnå begränsad säkerhet. (Laine 2019b, s. 12–15)

I Danmark hade små företag redan en längre tid önskat alternativa granskningsätt istället för revision och idag finns det fyra stycken, för olika företagsstorlekar (Lau 2019). Revision används nuförtiden endast av 33 procent av företagen och 21 procent av företagen väljer ingen revisor. *Kompilationen* (eng. compilation), det vill säga en lättare version av den lättare granskningen valdes av 33 procent, *utvidgad granskning* (eng. extended review) av 11 procent och *den lättare granskningen* (eng. review), enligt ISRE 2400, av endast en procent av aktiebolagen i Danmark. Den utvidgade granskningen i Danmark innehåller förutom lättare granskning även kontroll av skattedeclarationer, ägande rättigheter och frågeställningar till långivarna och advokaterna. I allmänhet utförs den utvidgade granskningen för företag som har extern finansiering, då bankerna kräver detta granskningsätt. (Lau 2019) I Finland har det varit tal om lättare granskning åt mikroföretagen, vilket kunde förutom ISRE 2400 innehålla bland annat granskning av förvaltningen (Laine 2019a).

Meluman och Thoman (1990) har undersökt att valet av revisor ökar tilltron på de finansiella rapporterna, vilket betyder att den lättare granskningen också kan anses vara ett bra alternativ då en revisor utför den. För tillfället är små företag inte under Patent och Registerstyrelsens kontroll i Finland, vilket betyder att kontrollen av revisorns arbete inte skulle ha ändrats märkvärdigt med gränshöjningen 2016. Däremot föreslås att den lättare granskningen med mikroföretagsgränserna skulle gå under Patent och Registerstyrelsens kontroll för att försäkra en välgjord revision och ytterligare öka trovärdigheten på granskningen (Finlands Revisorer rf 2020).

De obligatoriska åtgärderna och kraven är alltså mycket färre i den lättare granskningen jämfört med revision, vilket betyder att även revisionsarvodet kommer antagligen att sjunka, då priset på uppdraget ofta är bundet till den använda tiden (Carrington 2010, s.

64; Laine 2020). Enligt Finlands Revisorers rf:s medlemsundersökning skulle den lättare granskningen vara snabbare att göra enligt 77 procent av respondenterna. Föreningens inofficiella uppskattning är att den använda tiden för lättare granskning är ungefär 10–50 procent mindre än ett vanligt revisionsuppdrag, beroende på revisorns tidigare kunskap av företaget och hur de finansiella rapporterna är uppgjorda samt företagens struktur. Med strukturen menas bland annat ägarstrukturen, interna kontrollerna, finansiella ställningen och balansräkningens uppbyggnad vilka påverkar revisorns arbetsmängd. (Laine 2020) Enligt en annan medlemsundersökning av Finlands Revisorers rf visar att tiden det tar att revidera ett mikroföretag varierar mycket mellan stora och små revisionsbyråer (Rautio 2020). Detta betyder att revisionsarvodet också varierar ifall den använda tiden är bundet till revisionsarvodet. Det förblir ändå oklart hur den använda tiden varierar i den lättare granskningen.

Den lättare revisionen har fått understöd från revisorerna då cirka 75 procent av revisorerna i Finlands Revisorers rf:s medlemsundersökning (utförd av Aula Research Oy 2019) var av den åsikten att lättare granskning skulle passa för bolag av storleken mikroföretag. I samma undersökning framkom det att 80 procent tyckte att den lättare granskningen borde bli ett alternativt granskningssätt för mikroföretag medan nio procent tyckte att revisionsgränserna borde höjas istället. Däremot framkom det också i undersökningen att revisorerna behöver bekanta sig närmare med ISRE 2400-standarderna som granskningen bygger på, vilket möjligen påverkar resultatens trovärdighet ifall respondenterna inte var fullständigt säkra på granskningens omfattning och innehåll.

Syftet med den lättare granskningen, lika som vid revisionen, är att skaffa säkerhet om att bokslutet ger en rättvisande bild av det rapporterade resultatet och den ekonomiska ställningen. Den lättare granskningen enligt ISRE 2400 ger endast en begränsad säkerhet på grund av dess omfattning och karaktär av granskningen, jämfört med revisionen där en rimlig, det vill säga en hög grad av säkerhet krävs av ISA 200 (IFAC (2009), ISA 200.5; IFAC (2013), ISRE 2400.6). Revisorn gör i allmänhet endast förfrågningar och analytisk granskning för att samla tillräckligt och ändamålsenligt bevis för att kunna dra en slutsats av de finansiella rapporterna. Förutom detta har det varit tal om att revidera förvaltningen som hör till revisionsprocessen i Finland. Trots en lägre säkerhet ska revisorn ändå ifall hen blir medveten om väsentliga felaktigheter uppmärksamma dessa. (IFAC (2013), ISRE 2400.7; Laine 2019b, s. 12–15)

2.3 Revisionens grundkoncept

Revisionens tre grundkoncept är *väsentlighetsprincipen*, *revisionsrisken* och *revisionsbevis* som alla varierar beroende på bolagets typ, struktur och storlek samt ifall det görs en revision eller lättare granskning. Koncepten utgör grunden för vad revisionen och lättare granskningen kräver och består av (IFAC 2009, ISA 200.5).

Väsentlighetsprincipen

Väsentligheten har olika betydelse och storlek beroende på företagets struktur och risker. Väsentlighetsprincipen definieras i allmänhet som felaktigheter eller utelämnanden som enskilt eller tillsammans kan förväntas påverka de ekonomiska besluten som intressenterna gör baserat på de finansiella rapporterna (IFAC (2009), ISA 320.2). I praktiken betyder det att revisorn använder sin professionella bedömning och godkänner till en viss grad (absolut eller relativt tal) felaktigheter i bokslutet eftersom det inte är nödvändigt för revisorn eller kunden att hitta alla fel. Lägre väsentlighet betyder i allmänhet högre revisionskostnader eftersom revisorn använder mera tid för att hitta de specifika felaktigheter i de finansiella rapporterna (Hayes et al. 2005, s. 215–216). Totala väsentlighetsgraden brukar ligga kring 3–5 procent av bruttovinsten, beroende på företaget och den utförda verksamheten. Efter att totalväsentligheten är bestämd brukar arbetsväsentligheten fastställas. Arbetsväsentligheten för individuella konton och tilläggsinformation brukar vara 50–75 procent av totalväsentligheten, så att det finns utrymme för oupptäckta felaktigheter och totalväsentligheten (IFAC 2018, s. 57–60).

Meningen med arbetsväsentligheten är att minska risken för att summan av icke-rättade och oupptäckta felaktigheter överstiger totalväsentligheten. (IFAC (2009), ISA 320.9; Eilifsen et al. 2014, s. 82–85) Detta betyder att ifall ett företag har en bruttovinst på 100 000, kan revisorn tänkas använda sig av en väsentlighet på 5 000. Säg att personalkostnaderna är 4 000 ska revisorn kolla noggrannare detta konto för att det överskrider arbetsväsentligheten som är 75 procent av 5 000 och kan anses vara väsentligt för användarna av de finansiella rapporterna. I den lättare granskningen ser revisorn inte på arbetsväsentligheten utan istället på helheterna (IFAC (2013), ISRE 2400.43).

Utmaningen för revisorn är att bestämma acceptabla felens storlek och karaktär för enskilda konton så att totalväsentligheten inte överstiger (IFAC (2009), ISA 320.6). Väsentligheten för upptäckta felaktigheter i bokslutet ska också tas upp i

revisionsberättelsen (Revisionslagfen 3 kap. 5 §). Revisionsrisken och väsentligheten har en invers relation, vilket betyder att om revisorn bestämmer om en hög väsentlighet är revisionsrisken lägre, eftersom revisorn då säker revisionsbevis för mindre bokslutsposter. Väsentligheten borde ligga vid samma nivå för lättare granskning som den är för revision, så att betydande konton och större felaktigheter undersöks noggrannare vid behov (IFAC (2013), ISRE 2400.A70–A74). Det kan ändå vara svårt att hålla samma väsentlighetsgrad vid den lättare granskningen då granskningsåtgärderna inte är lika noggranna och det finns därmed en större risk att felen inte hittas.

Väsentligheten spelar en viktig roll i planeringsfasen men hör inte specifikt till en process i revisionen eller lättare granskningen. Väsentligheten lever och varierar under uppdragets gång.

Revisionsrisken

Revisionsrisk är risken för att revisorn ger ett oriktigt uttalande till en följd av att de finansiella rapporterna innehåller väsentliga felaktigheter. Om den uppnådda revisionsrisken är högre än den planerade ska revisorn antingen göra ytterligare undersökningar eller ge ett modifierat uttalande. Revisionsrisken består av risken för väsentliga felaktigheter och upptäcktsrisken, som bildar revisionsriskformeln (IFAC (2009), ISA 200.13). Med risk för väsentliga felaktigheter menas att bokslutet innehåller felaktigheter före det revideras. Denna risk kan delas in i inneboende risk och kontrollrisk, där inneboende risken hänvisar till att ledningens påståenden, det vill säga bokföringen i sig, innehåller felaktigheter. Kontrollrisken däremot betyder att de interna kontrollerna inte upptäcker felaktigheterna. (IFAC (2009), ISA 200.A34; Eilifsen et al. 2014, s. 98) Upptäcktsrisken menar att revisorns granskningsåtgärder eller noggrannare substansgranskning hittar de väsentliga felen i bokslutet. Denna risk kan inte elimineras men kan minskas genom relevanta åtgärder. (IFAC (2009), ISA 200.A44–A45).

$$\text{Revisionsrisk} = (\text{Inneboende risk} + \text{Kontrollrisk}) + \text{Upptäcktsrisk}$$

Det finns ett invers förhållande mellan risk för väsentliga felaktigheterna och upptäcktsrisken (IFAC (2009), ISA 200.A44). På grund av detta förhållande ska man i revisionen utföra noggrannare kontroll av endera variabeln för att uppnå en rimlig säkerhet. I den lättare granskningen är man endast efter en begränsad säkerhet alltså behöver man inte göra alltför mycket fortsatta åtgärder för att få ner upptäcktsrisken som är högre vid lättare granskning.

Revisionsbevis

Revisionsbevis är den information som revisorn använder för att kunna dra slutsatser av det rapporterade bokslutet och samtidigt minska på revisionsrisken. På basen av väsentligheten och revisionsrisken justerar revisorn revisionsbevisen för att motsvara omständigheterna. (Hayes et al. 2005, s. 304) Revisionsbevisen ska vara tillräckliga och ändamålsenliga för att i revisionen kunna dra slutsatser med rimlig säkerhet (IFAC (2009), ISA 500.1). I den lättare granskningen, där processerna är lättare och kräver endast en begränsad säkerhet, söker revisorn inte lika mycket revisionsbevis (IFAC (2013), ISRE 2400.17).

Revisorn ska också se till att beviset är korrekt och användbart för att göra beslut. Revisionsbevis kan vara till exempel huvudbok, fakturor och bokföringsposter som bokslutsinformationen kan avstämmas emot (Gray & Manson 2008, s. 225–227; IFAC (2009), ISA 500.5).

I följande kapitel behandlas dessa koncept noggrannare i revisionsprocesserna och processen för lättare granskning.

3 UPPDRAGSPROCESSEN

I detta kapitel behandlas själva uppdragsprocessen i allmänna drag för både revision och lättare granskning. Både revisionens och den lättare granskningens uppdragsprocesser och använda granskningsåtgärder liknar varandra till en stor del. Revisorn ska i båda processerna förstå sig på kunden, dess affärsverksamhet och normerna som bokslutet är uppbyggt av. I detta kapitel kommer uppdragsprocessen att förklaras noggrannare för revision och lättare granskning samt skillnaderna mellan dem. Uppdragsprocessen är delad i tre delar: planeringsfasen, utförandefasen och rapporteringsfasen. Enligt avgränsningen kommer utförandefasen att fokuseras att noggrannare på, där de största skillnaderna förekommer. Till sist sammanfattas processerna i korthet.

3.1 Planeringsfasen

Revisionsuppdraget börjar med en planeringsfas där revisorn först accepterar kunden, utför inledande uppdragsaktiviteter och planerar revisionen. Planeringsfasen kan variera från det beskrivna, beroende på revisorns erfarenhet och företagets karaktär (IFAC 2018, s. 32–33).

Inledande uppdragsaktiviteter

Då en ny kund accepteras ska revisorn studera företagets tidigare bokslut och samla nödvändig information från tredje parter och den tidigare revisorn ifall det uppstod några avvikande åsikter med kunden. Revisorn bör också enligt Hayes et al. (2005, s. 165) notera ifall det finns några risker med att ta emot kunden och ifall det finns tillräckligt med kunskap och resurser för att utföra uppdraget. Då revisorn och kunden fortsätter sin relation behövs givetvis inte dessa aktiviteter. (Eilifsen et al. 2014, s. 69) Revisorn utför samma aktiviteter i den lättare granskningen som i ett revisionsuppdrag för att bestämma sig om att ta emot kunden eller låta bli (IFAC 2013, s. 23–25).

Efter att kunden har accepterats gör revisorn en strategi eller plan för hur arbetet ska utföras. Strategin avgör hur resurserna ska fördelas på de särskilda granskningsåtgärderna medan planen är en noggrannare version av strategin (IFAC (2009), ISA 300.8–10). I denna fas betonas kommunikation, speciellt i den lättare granskningen, så att ledningen förstår vilka revisorns mål och tankar är och tvärtom. Planen hjälper för att resten av processen kan göras effektivare då det finns tydliga steg och åtgärder som ska genomföras (IFAC (2009), ISA 300.2). Likaså är det professionella omdömet viktigt i planeringsfasen då revisorn ska reagera på den inkommande

informationen och bedöma ifall den är relevant och borde beaktas i uppdraget (IFAC (2009), ISA 315.A3).

Bestämmande av revisionsrisken

Efter att revisorn har insikt i företagets verksamhet kan riskerna för företaget och revisionsuppdraget kartläggas. Revisorns mål är att identifiera och bedöma risker för väsentliga felaktigheter som beror på oegentligheter (IFAC (2009), ISA 240.11). Revisionsriskformeln, som presenterades i kapitel 2, fungerar som ett planeringsverktyg och utgör grunden för planeringen av granskningsåtgärderna (Carrington 2010, s. 75).

Det finns två typer av risker som kan förekomma i de finansiella rapporterna: *affärsrisk* och *risk för oegentligheter*. Den första handlar om till exempel förändringar i verksamheten eller andra händelser som kan orsaka väsentliga felaktigheter i bokslutet. Den andra är risk för oegentligheter, som handlar om antingen bedräglig finansiell rapportering eller felaktigheter som beror på förskingring av tillgångar (IFAC (2009), ISA 240.3; IFAC 2018, s. 82). Revisorn ska alltså fråga sig vilka risker företaget står emot och hur det kan leda till felaktiga finansiella rapporter om de interna kontrollerna inte fångar upp felen. (Hayes et al. 2005, s. 208; Carrington, 2010, s. 88–91) Dessa frågor berör kontrollrisken och den inneboende risken, det vill säga risken för väsentliga felaktigheter. Den andra faktorn som påverkar revisionsrisken är upptäcktsrisken som består av urvalsrisken. Urvalsrisken handlar om att resultatet som revisorn får av ett urval inte är representativt med hela populationen. (Carrington 2010, s. 79) Urvalets storlek är givetvis ansluten till själva revisionsrisken (IFAC 2018, s. 200–201). Upptäcktsrisken är större i den lättare granskningen på grund av den begränsade säkerheten och färre åtgärder som revisorn gör (IFAC (2013), ISRE 2400.6).

Bestämmande av väsentligheten

Efter att revisionsrisken är kartlagd och revisorn har grundläggande kunskap om företaget och uppdraget, kan väsentligheten för uppdraget bestämmas. Väsentligheten är alltså en viss grad av felaktigheter som fortfarande anses acceptabla för att revisorn kan ge ett omodifierat utlåtande (Tomperi 2018, s. 31). Utgörande av väsentlighet är viktig för att effektivisera utförandefasen och bestämma vilka delområden och kontoslag det gäller att fokusera på eller vilken typ av åtgärder som ska planeras. (Hayes et al. 2005, s. 215–216; Carrington 2010, s. 65).

Väsentligheten bestäms oftast på basis av postens storlek och karaktär, användarna av rapporterna samt ifall det är nödvändigt för revisorn att se noggrannare på en specifik artikel. Revisorn ser också på risken för oegentligheter och felaktigheter från tidigare år. (Hayes et al. 2005, s. 215–216) Vid uppgörande av revisionsstrategin ska väsentlighetsnivån fastställas som helhet och för särskilda transaktionslag som kan förväntas påverka på de ekonomiska besluten hos användarna av bokslutsinformationen (IFAC 2018, s. 59, 61)

I den lättare granskningen ser man endast på helheterna (IFAC 2013, s. 36). Väsentligheten fastställs baserat på förfrågningarna och de inledande uppdragsaktiviteterna och ska ta användarna av de finansiella rapporterna i beaktande (IFAC 2013, s. 37–38). Ifall till exempel omsättningstillgångarna eller kundfordringarna anses riskfyllda ska revisorn se noggrannare på dessa konton även om de inte inkluderas i väsentligheten.

Revisorn använder professionell bedömning för att fastställa väsentligheten vid ett visst procentuellt värde av ett valt referensvärde. Referensvärden kan vara till exempel viktiga beståndsdelar som tillgångar, intäkter och kostnader beroende på företagets karaktär och värdenas volatilitet. Med hjälp av denna information kan granskningsåtgärdernas omfattning och karaktär närmare bestämmas. (IFAC 2009, ISA 320.10–11, 320.A4) För mindre företag, där ägaren tar en stor del av vinsten som ersättning före skatt, kan det vara relevant att använda vinst före löner (eller skatter) som ett referensvärde (IFAC 2009, ISA 320.A9). Revisorn överväger alltså både kvantitativa och kvalitativa mått vid bestämmande av väsentligheten (McKee & Eilifsen 2000, s. 2; IFAC 2013, s. 37).

Interna kontroller

Revisorn ska kunna bedöma riskerna och planera möjliga åtgärder i revisionen genom att skaffa sig en förståelse över de relevanta interna kontrollerna (IFAC 2009, ISA 315.20. Enligt *Committee of Sponsoring Organizations of the Tradeway Commission*, är intern kontroll en process som utförs av företagets styrelse, ledning och annan personal. Revisorn ser till att de ger en rimlig säkerhet så att företagets mål nås i fråga om effektiviteten i verksamheten samt att de finansiella rapporternas tillförlitlighet och att tillämpliga lagar och regleringar följs. (COSO 1992, s. 13–14) Interna kontroller kan vara budgeter, IT-system och dokumentation samt bearbetning av transaktioner (IFAC 2013, s. 28). Kontrollerna är viktiga för att förebygga oegentligheter och fel samt stöda ledningens mål (Hayes et al. 2005, s. 262)

Eftersom interna kontroller för små- och medelstora företag inte är lika breda och formella som för större företag, använder revisorn oftast andra granskningsåtgärder som till exempel förfrågningar för att reda ut företagets processer och bokföringsmaterialets kvalitet (COSO 1992, s. 30–31; IFAC 2013, s. 28). Fastän revisorn inte använder sig av interna kontroller som revisionsbevis vid revision av mikroföretag, ska ändå en uppfattning om deras struktur och möjliga risker relaterade till dem förstås (IFAC 2018, s. 134). I den lättare granskningen krävs däremot inte en utvärdering av interna kontrollernas utformning och implementering (IFAC 2013, s. 44; Eilifsen 2014, s. 675). Min avhandling begränsas till mikroföretag och jag kommer därför inte att behandla interna kontrollerna desto mera.

Då revisorn har en förståelse om företagets verksamhet och interna kontroller möjliggör det att vissa granskningsmoment exkluderas eller inkluderas (Carrington 2010, s. 88–91). Revisorn ska till sist avgöra karaktären, tidpunkten och omfattningen av granskningsåtgärderna för att få en rimlig säkerhet i revisionen och begränsad säkerhet i den lättare granskningen och dokumentera motiven bakom åtgärderna (IFAC 2013, s. 49). Själva granskningsåtgärderna kommer till följande att behandlas i utförandefasen.

3.2 Utförandefasen

Efter att revisorn har samlat ihop revisionsteamet och gjort en plan för hur företaget ska revideras, fortsätter arbetet med själva utförandefasen. Revisorn ska utföra varierande granskningsåtgärder och samla revisionsbevis för att sedan kunna dra slutsatser av företagsledningens påståenden, med rimlig eller begränsad säkerhet enligt respektive standard (IFAC 2009, ISA 500.1, A10; IFAC (2013), ISRE 2400.5). Revisionsbevis kan vara till exempel bokföringsunderlag, rapporter från analytiker, kontrakt, mötesprotokoll och liknande dokument som kan bevisa att en händelse eller transaktion har skett och gått rätt till. Information som revisorn samlar är av olika slag och mängden varierar beroende på det studerade kontots väsentlighet och risk samt hur pålitligt revisionsbeviset är. Till exempel originaldokument från utomstående parter anses mera pålitliga. (Hayes et al. 2005, s. 355, 360)

Enligt revisionslagen (3 kap. 1 §) är revisionsobjektet företagets bokslut, förvaltningen och bokföringen. Revidering av förvaltningen och bokföringen förekommer inte i de internationella standarderna för revision (ISA) eller lättare granskning (ISRE). Trots att revision av förvaltningen har förekommit en lång tid är begreppet inte ännu tydligt fastställt i Finland. Revisorn ska i grund och botten se till att ansvarsskyldiga från

företaget, som styrelsen, ordförande eller verkställande direktör inte bryter relevanta lagar som berör företaget eller förorsakar något som kan leda till skadeståndsansättning. (Finlands Revisorer rf 2020b, s. 3–4)

De interna kontrollerna är oftast mera kostnadseffektiva och effektivare för revisorn, men som tidigare nämndes, brukar de inte finnas i tillräckligt stor utsträckning i små företag, vilket betyder att fokus ligger på substansgranskningen. (Carrington 2010, s. 108) Interna kontroller behandlas över huvud taget inte i den lättare granskningen. Däremot utförs i första hand endast förfrågningar och analytisk granskning och andra förfaranden som anses relevanta enligt revisorn. (IFAC (2013), ISRE 2400.7; IFAC 2013, s. 56)

Revisorn ska i båda uppdragsprocesserna utvärdera om tillräckliga och ändamålsenliga bevis har inhämtats. Om revisorn får tillräckligt och ändamålsenligt bevis från förfrågningarna och den analytiska granskningen i den lättare granskningen, behövs inte ytterligare åtgärder utföras (IFAC 2018, s. 72–73). Om revisorn ändå under uppdraget blir medveten om eventuella väsentliga felaktigheter ska ytterligare åtgärder utföras för att revisorn kan dra slutsatsen om förhållandet är antingen väsentligt felaktigt eller inte (IFAC (2013), ISRE 2400.57 & 66–67; Laine 2019b, s. 12–15) Till exempel om det vid förfrågningarna framkommer att en leverans av varor i slutet av räkenskapsperiod har registrerats på följande period, det vill säga att periodiseringen är fel gjord. I detta skede planerar revisorn fortsatta förfrågningar eller substansgranskningsåtgärder för att reda ut ifall de finansiella rapporterna är väsentligen felaktiga. (IFAC 2018, 73–74)

Substansgranskning

Substansgranskningen utformas för alla väsentliga transaktionsslag. Revisorn granskar innehållet i de finansiella rapporterna och gör slutsatser genom att se närmare på resultat- och balansräkningsposterna och transaktionerna som givit upphov till dem. Substansgranskningen kan ytterligare uppdelas i analytisk granskning och detaljgranskning. (Carrington 2010, s. 125–126) Detaljgranskning handlar om att söka direkt verifiering på påståenden som presenteras i de finansiella rapporterna. Det kan handla om att antingen se till att enskilda transaktioner har registrerats på korrekt sätt i redovisningen eller säkerställa att saldona stämmer i huvudboken och motsvarar relevant reskontra i fråga. (Gray & Manson 2008, s. 226; Carrington 2010, s. 126–127) Enligt Saari (2018) borde revisorn samla bevis med substansgranskningen på åtminstone omsättningen, omsättningstillgångarna, lönerna, inköpen och det egna

kapitalet som brukar vara väsentliga poster. Den analytiska granskningen studeras i senare skede.

Det finns flera olika typer av granskningsåtgärder i substansgranskningen: inspektion, observation, bekräftelse, omräkning, upprepning av aktivitet, förfrågan och analytisk granskning. *Inspektion* innebär att granska existensen och kvaliteten av räkenskapsmaterial och dokument. *Observation* handlar om att betrakta processer eller åtgärder som utförs av andra som till exempel interna kontroller eller inventering av lager. När en förfrågning görs till en tredje part för att få stöd för informationen i bokföringen betecknas det oftast med hjälp av en *bekräftelse*, till exempel genom att be kunden bekräfta utestående kundfordringar. *Omräkning* innebär att kontrollera bokföringsposternas och dokumentens matematiska värde. Upprepning används mest vid granskning av interna kontroller. Det handlar om att revisorn kontrollerar att ett visst moment eller process utförs rätt. Vid *analytisk* granskning jämförs redovisningsdata i olika former och relationer för att analysera trender och avvikelser i data. *Förfrågningarna* är däremot en av de vanligaste granskningsåtgärderna där revisorn samlar information från företaget eller tredje parter, som kan hjälpa verifiera eller tolka företaget och dess verksamhet bättre. Revisionsstandarderna nämner inte specifikt vilka åtgärder som ska utföras i en revision, men ger riktlinjer för vad revisorn ska göra vid granskning av till exempel närståendeförhållanden, externa bekräftelser och efterföljande händelser. (Carrington 2010, s. 134–143)

Hayes et al. (2005, s. 380) anser att de analytiska procedurerna och förfrågningarna är de minst pålitliga granskningsåtgärderna. Revisorn har inte i dessa åtgärder tillgång till pålitliga källor och använder sig därmed mera av sitt professionella omdöme för att komma fram till en slutsats. Enligt Odendaal och Jagers (2008) undersökning är det oftast svårt att utföra förfrågningar och analytisk granskning för de minsta företagen då företagsledningen inte kan svara på alla revisorns frågor och bokföringsinformationen inte är tillräckligt utförlig för analytisk granskning.

Substansgranskningsåtgärderna som nämndes ovan används i revisionen i olika utsträckning beroende på kontoslagens riskbedömning och väsentlighet. Vid låg risk kan till exempel enkla analytiska åtgärder utföras. Vid rimlig risk ska revisorn förutom analytiska åtgärder undersöka riskerna med anknytning till den specifika posten, som till exempel oegentligheter. Revisorn ska i detta skede utföra tillräckliga granskningsåtgärder för att minska revisionsrisken till en accepterad nivå. Om risken anses vara hög ska revisorn, förutom substansgranskningen, även granska de interna

kontrollerna för posten, om möjligt. (IFAC 2018, s. 189) I lättare granskningens utförandefas utförs egentligen endast förfrågningar och analytisk granskning. Men om revisorn blir medveten om eventuella väsentliga felaktigheter i de finansiella rapporterna ska ytterligare substansgranskningsåtgärder utföras. (IFAC 2013, ISRE 2400.7–8; Ruhnke & Schmitz 2019) Detta betyder att det finns en hel del flera granskningsåtgärder som revisorn gör i revisionen jämfört med den lättare granskningen och därför ges också en högre säkerhet vid revision.

Den analytiska granskningen och förfrågningarna är de ända gemensamma granskningsåtgärderna för både revision och lättare granskning och behandlas i särskilda kapitel.

Förfrågningar

Revisorn får information eller bekräftelser från personer inom eller utanför företaget som till exempel bokföraren, försäljningschefen och IT-avdelningen. Förfrågningarna ska fokusera på områden som revisorn anser att kan innehålla väsentliga felaktigheter eller som det inte finns dokumentation av (IFAC 2009, ISA 500.A22). Revisorn ska vara förberedd och ha en bild av företaget före förfrågningarna, för att sedan kunna utvärdera svaren och fråga följdfrågor. Exempelvis om den faktiska försäljningen avviker väsentligt från den budgeterade ska revisorn fråga varför så är fallet. För att förstå sig på avvikelserna kan revisorn ta reda på vilka produkter som hade den största inverkan på ökningen och ifall en prishöjning eller nya kunder påverkade försäljningen. (Carrington 2010, s. 147; IFAC 2018, s. 57–58) Meningen är att lära känna bättre företagets processer och problem under räkenskapsperioden för att sedan med följdfrågor eller andra granskningsåtgärder studera närmare på väsentliga händelser. Svaren kan antingen ge ny information eller bevis som stöder redan erhållen information, därför är det viktigt att revisorn använder sin professionella skepticism för att utvärdera kvaliteten på svaren. (IFAC 2009, ISA 500.A22–A24; IFAC 2018, s. 59–64)

Förfrågningarna är en av de vanligaste granskningsåtgärderna i revision och lättare granskning. Speciellt vid lättare granskning tar förfrågningarna vanligtvis tillsammans med dokumentering och evaluering av beviset största delen av tiden (IFAC 2013, s. 58).

Vid lättare granskning görs förfrågningar om bland annat väsentliga felaktigheter avseende närståendeförhållanden och syftet med dessa transaktioner (IFAC 2013, s. 64–65). ISRE 2400 kräver att vid tecken av oegentligheter eller överträdelse av lagar ska

revisorn kommunicera med företagsledningen och avgöra dess effekt på de finansiella rapporterna (IFAC (2013), ISRE 2400.52). Revisorn ska i varje uppdrag göra förfrågningar kring fortlevnaden, oberoende hur bra företaget verkar klara sig. Fortlevnadsprincipen antar att företaget ska fortleva och fortsätta sin verksamhet i framtiden. Om revisorn blir medveten om händelser eller förhållanden som kan leda till osäkerhet om företagets fortlevnad och förmåga att fortsätta verksamheten, ska företagsledningen frågas om åtgärder för att lösa situationen. (IFAC (2013), ISRE 2400.53–54; IFAC 2018, s. 68–69) Vidare ska väsentliga händelser efter räkenskapsperiodens utgång redogöras med företagsledningen (IFAC (2013), ISRE 2400.48). I ISA (500) finns ingen noggrannare vägledning för förfrågningarna i revisionsuppdrag men enskilda standarder nämner förfrågningarna som granskningsåtgärd för vissa typer av påståenden.

Revisorn ska i både revisionen och den lättare granskningen ytterligare begära företagsledningen om skriftliga uttalanden som bevis om att de tagit ansvar enligt de avtalade uppdragsvillkoren. Uttalanden består bland annat av att förstärka att de finansiella rapporterna är upprättade enligt tillämpliga ramverk det vill säga närståenderelationer, betydelsefulla kända felaktigheter samt andra väsentliga frågor som revisorn kräver en skriftlig bekräftelse av. (IFAC (2009), ISA 580.10–12; IFAC (2013), ISRE 2400.61–62; IFAC 2018, s. 80)

Analytisk granskning

Analytisk granskning går ut på att jämföra och studera samband mellan finansiell och icke-finansiella data. Denna granskningsmetod hjälper revisorn att förstå samband, skillnader och risker i det presenterade data och därmed öka förståelsen av verksamheten (Carrington 2010, s. 126). För att revisorn ska hitta oegentligheter och väsentliga felaktigheter i de finansiella rapporterna med hjälp av den analytiska granskningen, ska åter en uppfattning om företaget och branschen finnas så att revisorn har förväntningsvärden att jämföra med. (Hayes et al. 2005, s. 322–323; Carrington 2010, s. 143) Till näst bestämmer revisorn vilka poster som är väsentligen avvikande och behöver forskas vidare. Revisorn kan till exempel se om kundfordringsposten är rimlig i förhållande till omsättningen, personalkostnaderna är i linje med antalet anställda under räkenskapsåret eller om andra väsentliga poster för företaget i bokslutet väsentligen skiljer sig från året innan.

Det finns olika typer av analytisk granskning. Revisorn kan till exempel jämföra specifika konton eller nyckeltal med historiska data eller tal som är proportionellt sett vanliga inom industrin. Ett ytterligare sätt är att använda sig av registeranalys (eng. computer-aided audit software) där stora volymer av data studeras och med hjälp av artificiell intelligens hitta ovanliga kopplingar och mönster i bokslutsdata (Hayes et al. 2005, s. 318–319). Om bokslutet innehåller felaktigheter som revisorn anser oacceptabla ska hen undersöka orsaken till förändringen. Det kan till exempel bero på att bokföringssättet eller produkterna har ändrats eller företagets verksamhet helt enkelt vuxit på grund av effektivitet eller en ny affärsmodell. (Carrington 2010, s. 147–150) I revisionen ser revisorn vanligen på de mest relevanta talen i de finansiella rapporterna och fortsätter sedan med detaljgranskning eller förfrågningar för att samla tillräckligt med bevis för att öka säkerheten i uppdraget (IFAC 2018, s. 185).

Revisorn ska i båda uppdragen dokumentera vad slutsatsen av granskningen grundar sig på. Bland annat tidpunkten, omfattningen och karaktären av åtgärderna ska dokumenteras. (IFAC (2009), ISA 230.3; IFAC (2013), ISRE 2400.93–96) Vid avslutande av både revisionen och lättare granskningen ska revisorn addera felaktigheterna för att evaluera ifall det väsentligt påverkar bokslutet. Vissa felaktigheter som till exempel oegentligheter ska rapporteras och utvärderas skilt. Samtidigt ska revisorn bedöma om bevisen är tillräckliga samt hurudant uttalande revisorn ger om företagets finansiella rapporter. (IFAC (2009), ISA 700.6; IFAC (2013), ISRE 2400.66–67)

3.3 Rapportering

Efter att revisorn samlat tillräckligt med ändamålsenligt bevis ska resultaten utvärderas samt se till att de tillämpliga ramverken har följts (IFAC (2009), ISA 220.15–18; IFAC (2013), ISRE 2400.69–71; IFAC 2018, s. 239). Revisorn ska ytterligare bedöma om riskerna och väsentligheten fortfarande ligger på samma nivå som tidigare (IFAC 2018, s. 242). Detta innebär att revisorn bestämmer hurudan inverkan de totala felaktigheterna har på revisionen för att sedan be ledningen korrigera felen ifall det överstiger väsentlighetsnivån (IFAC 2013, s. 92). Revisorn ska sedan bilda sig en uppfattning av de finansiella rapporterna och uttrycka sina *slutsatser* i en skriftlig *rapport* i den lättare granskningen (IFAC (2013), ISRE 2400.69, 86). I revisionen utformar revisorn däremot ett *uttalande* och presenterar den i en *revisionsberättelse* (IFAC (2009), ISA 705.4). Rapporten i den lättare granskningen och

revisionsberättelsens innehåll är annars liknande till sitt innehåll och struktur (ST-Akatemia 2019, s. 84–86, 462–463).

I den lättare granskningen ger revisorn en omodifierad slutsats då revisorn har uppnått en begränsad säkerhet om att inget har kommit till hans eller hennes kännedom att de finansiella rapporterna som helhet inte följer de tillämpliga ramverken (IFAC (2013), ISRE 2400.73–74). Detta kallas ett uttalande med begränsad säkerhet (eng. negative assurance), som i fortsättningen hänvisas som en negativ slutsats för att tydligare särskilja den begränsade säkerheten från typen av uttalande. I revisionsuppdrag ges ett omodifierat uttalande om revisorn anser att en rimlig säkerhet har uppnåtts huruvida inga väsentliga felaktigheter förekommer i de finansiella rapporterna (IFAC (2009), ISA 700.11).

Om revisorn däremot fastställer att de finansiella rapporterna innehåller felaktigheter eller att det inte kan inhämtas tillräckligt med ändamålsenligt bevis ska en modifierad slutsats ges om inte kunden korrigerar felen (Carrington 2010, s. 69). Den modifierade slutsatsen kan handla om att ge en slutsats med reservation, slutsats med avvikande mening eller helt och hållet låta bli att ge en slutsats. (IFAC (2013), ISRE 2400.75–76) En slutsats med reservation handlar om att revisorn drar slutsatsen att det finns väsentliga felaktigheter men inte är av avgörande betydelse (IFAC (2009), ISA 705.7). Om de väsentliga felaktigheterna däremot är både väsentliga och har en avgörande betydelse ges en slutsats med avvikande mening (IFAC (2009), ISA 705.8). Slutsatserna som nämndes ovan gäller likaså i revisionens uttalanden.

Revisionslagen (3 kap. 5 §) stadgar att revisorn i revisionsberättelsen ska beskriva eventuella konflikter eller lagbrott av förvaltningen, vilket inte krävs av de internationella standarderna.

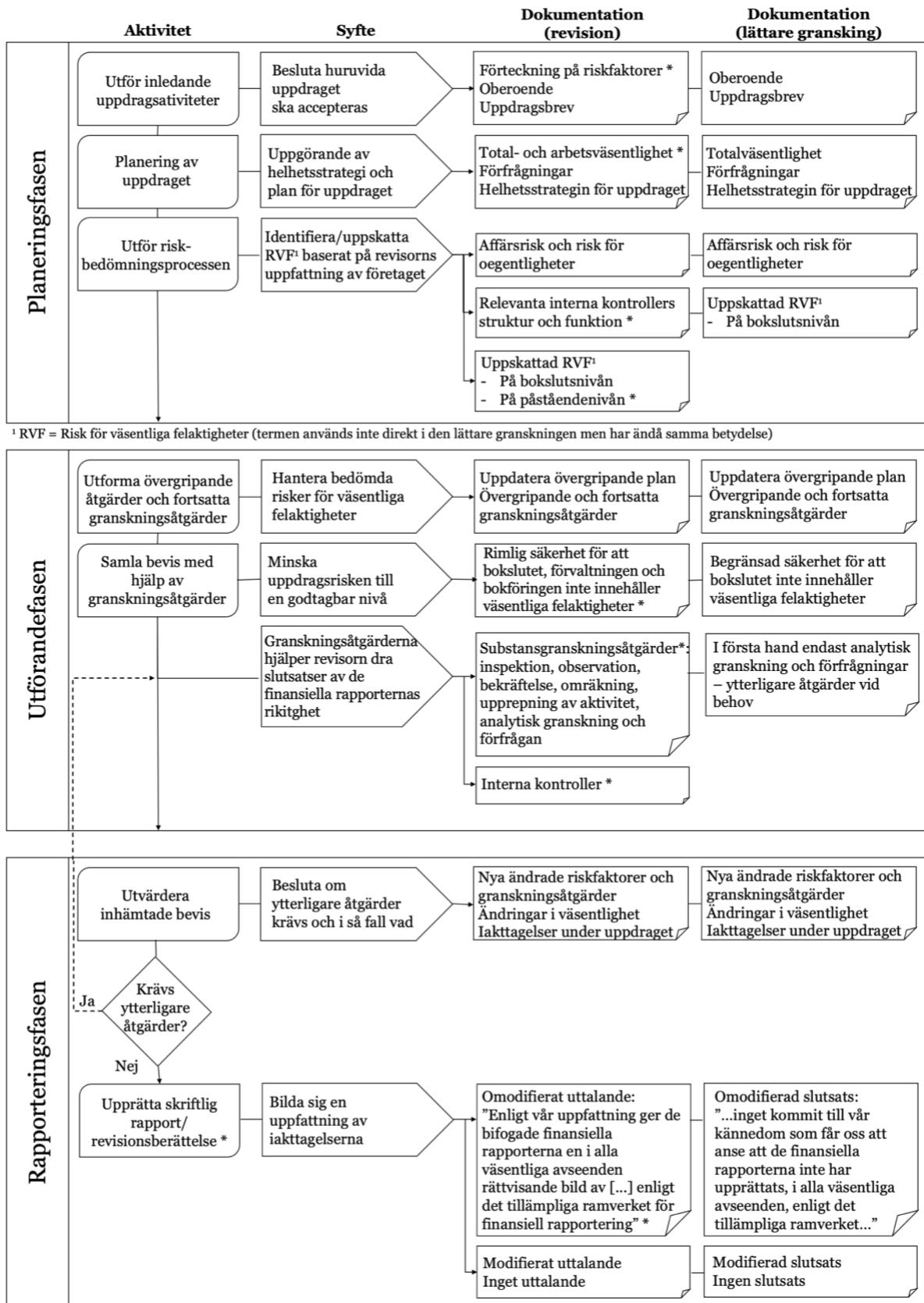
3.4 Sammanfattning

Den teoretiska referensramen har fokuserat på relevanta teorier och processflöden i revisionen och den lättare granskningen. För att bättre förstå resultatdelen i kapitel 6 kommer revisionsprocessen och processen för lättare granskning att sammanfattas i nedanstående figur 2, som grundar sig på kapitel 3.

Figuren har beskrivit processerna för planerings-, utförande- och rapporteringsfasen och enligt teorin utförs åtgärderna i den ordningen. Aktivitet kolumnen förklarar vad revisorn gör och syftet förklarar varför aktiviteten görs. Dokumentations kolumnen

beskriver vad revisorn ska dokumentera från aktiviteten och förklarar samtidigt lite noggrannare vilka åtgärder som görs eller vad som krävs av aktiviteten.

Stjärnorna i "Dokumentation (revision)" kolumnen syftar till att granskningsobjektet och åtgärden förekommer vid revisionen men inte i den lättare granskningen, enligt teorin. Figuren är riktgivande och termerna har i verkligheten delvis små nyansskillnader i ISA och ISRE, men betyder enligt min mening detsamma. Till exempel förekommer termen risk för väsentliga felaktigheter och affärsrisk inte direkt i den lättare granskningen men standarden syftar ändå till dessa på ett likbetydande sätt. För att revisorn kan bedöma att risken för väsentliga felaktigheter är lägre behövs ett jämförelsevärde som fås av riskbedömningen (IFAC 2008, s. 14).

Figur 2 Sammanfattning av revisionsprocessen och processen för lättare granskning
Stjärnorna i "Dokumentation (revision)" kolumnen hänvisar till avvikelse från den lättare granskningen.

4 LITTERATURÖVERSIKT

Detta kapitel behandlar tidigare forskning kring ämnet. Forskning om skillnader i revisionsuppdragets och lättare granskningens processer har inte gjorts i så stor utsträckning. Följaktligen kommer det att presenteras vetenskapliga artiklar som delvis förklarar behovet av revision respektive lättare granskning samt skillnader i vissa processer. Forskningarna skiljer sig vid val av metod och infallsvinkel för att ge en möjligast bred bild av ämnet och förståelse för undersökningen i nästa kapitel. Forskningarna kommer att sammanfattas i litteraturresumén i bilaga 2.

4.1 Orsaker till frivillig revision

Det finns flera undersökningar både internationellt och i Finland som påvisar att majoriteten av små företag frivilligt väljer revision trots att de blivit befriade från den. I en studie utförd av Niemi, Kinnunen, Ojala och Troberg (2012) kommer de fram till att 60 procent av företagen skulle frivilligt välja revisor trots att revisionsgränsen höjs. Ojala et al. (2016) studerade orsaker till frivillig revision i finska mikroföretag. Undersökningens kvalitativa del bestod av 20 intervjuer till företagsledare, företrädare för banker och en representant från skatteverket. Resultaten från intervjuerna implementerades i den kvantitativa undersökningen, där en regressionsanalys upprättades. Studien kom fram till att företagen väljer revision då de inte har finansiella svårigheter, önskar högre trovärdighet på skattedeklarationen och för bankerna och ifall de har flera aktieägare.

Abel-Khalik (1993) undersökning visar att företagen anlitar frivilligt en revisor för att verifiera att långivarnas villkor följs av företaget. Den andra orsaken är att då företaget växer leder det vanligtvis till flera hierarkiska nivåer och en mera komplex företagsstruktur, vilket inte längre är möjligt för endast en ägare att hålla koll på. Resultatet stämmer överens med Ang, Cole och Lin (2000) studie på amerikanska företag, där de kom fram till att agentkostnaderna är signifikant högre i företag där ledningen och ägarna inte är de samma, vilket betyder att företaget anlitar en revisor för att kompensera förlorad kontroll. Förutom högre agentkostnader och önskan att lyfta kapital finner Dedman, Kausar och Lennox (2013) att företag som frivilligt väljer revision också beställer andra tjänster, som konsultering. Undersökning utfördes i Storbritannien på företag som inte längre var revisionskyldiga i landet.

Lin och Yen (2017) studerade publika företag i Taiwan, som får välja mellan revision eller lättare granskning för att kontrollera sina delårsrapporter, och kom till samma slutsatser

som Abel-Khalik (1993), Ang et al. (2000) och Dedman et al. (2013). Orsaken varför företagen väljer revision är att lättare granskningen inte uppskattas lika mycket av företagen och dess användare. Därmed är det vanligtvis mer lönsamt att betala mera för en revision än att välja den lättare granskningen. Detta får stöd av Davis och Hay (2012) undersökning från Nya Zeeland där både revisorer och användare av bokslutsinformationen intervjuades. Respondenterna ansåg att den lättare granskningen inte var lönsam att göra för företagen på grund av den betydligt lägre säkerheten vilket enligt dem inte var ekonomiskt lönsamt för företaget. Vanstraelen och Schelleman (2017) studerade litteraturen kring fördelar och nackdelar med revision och kommer till slutsatsen att små och medelstora företag har i vissa fall mera nytta av den lättare granskningen med tanke på fördelen och kostnaden för revision.

Undersökningarna som nämndes ovan hänger ihop med Jensen och Mecklings (1976) yttrande om att företagsledningens beteende ändrar i och med en större andel främmande kapital och utspritt ägande. Följaktligen är kreditgivarna intresserade av ett reviderat bokslut för att kontrollera att företaget kan möta sina kassaflödesförpliktelser då ägarna inte bär lika stor andel av risken och det förekommer ett agentproblem mellan parterna. (Jensen & Meckling 1976)

Det finns flera undersökningar som stöder kreditvärdighetsteorin presenterad i kapitel 2. Pittman och Lennox (2011) visar att kreditvärdigheten är högre för brittiska företag som är under revisionsgränsen och frivilligt väljer att utföra revision. I vissa fall ser företagen ändå inte revisionen eller kreditvärdigheten som tillräckligt mervärde för att det skulle vara lönsamt för dem att betala för revisionen. Minnis (2010) studerade över 12 000 amerikanska företag mellan åren 2001–2007 och kom fram till att långivarna värderar högre ett reviderat bokslut och ger bättre villkor för lånet åt dessa företag. Minnis undersökning bestod ändå av större företag och är därmed inte nödvändigtvis jämförbart med mindre företag som Altman och Sabato (2007) kommer fram till. Undersökningen utvecklade en modell för banker att bedöma kreditvärdigheten för små- och medelstora företag, och det visar sig att stora och små företags kreditvärdighet inte går att jämföra på samma sätt. Kreditvärdighetsteorin får ändå inte stöd i alla undersökningar. Niemi och Sundgren (2012) studerade över 3 000 finska små- och medelstora företag men kom fram till att de modifierade revisors uttalanden inte påverkade tillgänglighet av banklån. Detta kan bero på att kreditgivarna använder istället annan data vid uppgörande av beslut. Langli (2015) kom inte heller fram till att oreviderade bokslut minskar utbudet på lån eller höjer räntorna i Norge.

4.2 Förväntningsgapet ökar intressenternas ovisshet

Finansiella rapporter som är granskade av en revisor är mer trovärdiga, som det påvisas i undersökningarna ovan. Det har ändå visat sig att intressenterna har svårigheter att förstå revisors uttalanden i revisionen och slutsatserna i den lättare granskningen samt revisorns uppgifter i respektive uppdrag. Litjens, Buuren och Vergoosseen (2015) studerade förväntningsgapet mellan revisorerna och företagsledningen i Nederländerna. Med ett sampel av 302 respondenter bestående av bankirer, bokförare och revisorer, fann de att revisionsberättelserna inte var tillräckligt detaljerade för bankirerna som önskade en mera företagsspecifik rapportering av revisorerna över vad de observerat. Ruhnke och Schmidt (2014) kom också fram till att ett förväntningsgap mellan revisorerna och intressenterna existerade i Tyskland. De fann ändå att det berodde delvis på att revisorerna inte var alltid medvetna om deras ansvarområden i revisionsuppdragen.

Som en följd av förväntningsgapet mellan användarna av boksluten och revisorerna har Gay et al. (1998) forskat i hur revisorns uttalande i revisionen och slutsatser i den lättare granskningen tolkas av bokslutets användare. De studerade revisorernas, företagsanställdas och aktieägarnas åsikter och föreställningar av respektive uppdrags rapporter och revisionsberättelser. Resultaten visar att användarna av boksluten var osäkra över den givna säkerhetsnivån och åtgärderna som revisorn hade utfört i vardera uppdraget. Ägarna lade mindre ansvar till revisorerna och en lägre säkerhet från den lättare granskningen jämfört med revisionen, alltså förekom det inget förväntningsgap mellan uppdragen. Däremot ansåg användarna av bokslutet att vardera uppdrags pålitlighet och användbarhet av den finansiella informationen inte var tillräckligt tydligt kommunicerad i rapporterna. Hasan, Roebuck, och Simnett (2003) studerade hur fyra olika typer av rapporter med begränsad säkerhet påverkade aktieägarna. Resultatet var i linje med Gay et al. (1998) utfall där den begränsade säkerheten i allmänhet anses ge en lägre säkerhet än den rimliga säkerheten, enligt aktieägarna. Resultatet tyder på att det inte förekommer ett förväntningsgap mellan uppdragen, det vill säga intressenterna förstår skillnaden mellan uppdragen relativt bra på basis av rapporterna.

Maijoor et al. (2002) utförde en studie bemyndigad av IAASB, där de undersökte de avgörande faktorerna och kommunikationen av uppdrag som har en annan säkerhetsnivå än revisionens rimliga säkerhet. Genom ett frågeformulär till 52 revisionsföretag runtom i världen fick de svar på bland annat den upplevda procentuella säkerheten som både revision och lättare granskning medför. Resultaten visar att den

begränsade säkerheten i den lättare granskningen ger en säkerhetsnivå mellan 10 och 88 procent. Revisionens rimliga säkerhet gav däremot ett resultat av 55–98 procent säkerhet. Den begränsade säkerheten som hade en större variation i svaren och därmed en högre standardavvikelse, beror enligt författarna på att revisorerna inte är lika bekanta med uppdrag som ger den begränsade säkerheten, som den lättare granskningen.

Hasan, Maijoor, Mock, Roebuck, Simnett och Vanstraelen (2005) fortsatte på studien befullmäktigad av IAASB och forskade med hjälp av 56 intervjuer från 11 länder hur olika revisorers rapporter kommuniceras. De kom fram till samma resultat som den tidigare forskningen och ansåg att bästa sättet att kommunicera begränsad säkerhet är med hjälp av en negativ slutsats. Baserat på resultaten föreslog författarna att terminologin borde göras tydligare och undvika vaga och invecklade termer.

4.3 Skillnader i uppdragsprocesserna

Osäkerhet av den begränsade säkerheten reflekteras också i revisorernas varierande granskningsåtgärder i den lättare granskningen. Ruhnke och Schmitz (2019) studerade 18 revisorers syn på förfarandet av den lättare granskningen i Tyskland. Den kvalitativa undersökningen i form av intervjuer kom fram till att de oklara standarderna, som till exempel det vaga begreppet rimlig säkerhet och riskbedömning, leder till att revisorn använder sin professionella bedömning i större utsträckning. Följaktligen utför revisorerna granskningsåtgärder som används i revision, men som inte är obligatoriska i den lättare granskningen. Flera granskningsåtgärder i den lättare granskningen antas också bero på revisorernas vanor, kundens förväntningar och revisorns juridiska försvar. Detta leder till att lättare granskningen i verkligheten har en högre säkerhet än den stadgade begränsade säkerheten. Ruhnke och Schmitz kommer också fram till att oklara regelverk minskar på revisorns ansvar och därmed risken att bli skadeståndsskyldig.

Odendaal och Jager (2011) studerar 354 revisorers syn på den lättare granskningen i Sydafrika, med hjälp av intervjuer. Gällande uppdragsprocessen kommer de fram till att en liten majoritet av respondenterna föredrar den riskbaserade strategin, där revisorn bygger upp och planerar åtgärderna baserat på risken för väsentliga felaktigheter, lika som ISRE stadgar. Orsaken till detta var att denna strategi ansågs ge en högre säkerhetsnivå och vara mer flexibel jämfört med den procedurbaserade strategin. Den procedurbaserade strategin som betecknar att standarderna ska ha noggrannare

specificerat vilka åtgärder som ska utföras för att uppdragen ansågs göra uppdragen mer konsekventa och tydligare utmärka skillnaderna till revisionen.

5 FORSKNINGSUPPGIFT

Nedan presenteras den empiriska undersökningen. Metodvalet är gjort för att möjligast väl stöda avhandlingens syfte; att undersöka *hur revisionsprocessen och processen för lättare granskning skiljer sig från varandra*.

5.1 Forskningsfråga och förväntningar

Forskningsfrågan som kommer att studeras är följande: Hur skiljer sig revisionsprocessen och processen för lättare granskning från varandra? Den kommer att besvaras med hjälp av intervjuguiden som är uppbyggd med hjälp av teoridelen och litteraturöversikten. Intervjuguiden hittas som bilaga 2.

Baserat på Finlands Revisorer rf:s diskussionstillfälle (2020) och litteraturen kring ämnet förväntar jag mig att respondenterna anser att utförandefasen kommer att skilja sig mest. Orsaken är att de internationella standardernas obligatoriska granskningsåtgärder avviker i denna del i stora drag. På grund av mindre regelverk i den lättare granskningen förväntar jag att respondenterna använder mera professionell bedömning i den lättare granskningen. Egna tolkningar däremot kan leda till varierande svar på granskningsåtgärder och synpunkter i ämnet. Jag förväntar mig också att respondenterna ser positivt på den lättare granskningen som ett alternativ till revisionen. Detta baserar jag på Finlands Revisorer rf:s diskussionstillfälle och utlåtanden till lagförslaget om gränshöjningen 2016, där flera parter nämnde den lättare granskningen som ett alternativ.

5.2 Val av forskningsmetod

Den lättare granskningen är tillsvidare inte så omdiskuterad i Finland och speciellt skillnaderna i processerna har inte tidigare forskats så aktivt trots att de används en hel del runtom i världen. Enligt Miles och Huberman (1994, s. 10) är kvalitativa studier fördelaktigt vid fenomen som inte studerats tidigare. Diskursanalysen, det vill säga intervjuerna är enligt Börjesson och Palmblad (2007, s. 12) lämpliga för att beskriva hur processer går till, som i min avhandling handlar om att jämföra processerna med varandra. Studien består av en kvalitativ undersökning eftersom meningen är att uppmuntra till fortsatt diskussion och samtidigt öka förståelsen inom ämnet för allmänheten och beslutsfattarna. Dessutom består den tidigare forskningen för det mesta av kvalitativa studier och intervjuer.

Respondenterna består av auktoriserade revisorer och sakkunniga som arbetar med lagförslaget. Revisorerna representerar delvis två stora revisionsbolag i Finland och Danmark (Big 4-revisionsbyråer¹), men också tre mindre revisionsbyråer samt en representant från Finlands Revisorer rf. De åtta respondenterna erhåller olika titlar med varierande ansvarsområden för att bättre kunna kartlägga skillnaderna mellan processerna på ett fördelaktigare sätt. Därtill har samtliga respondenterna utfört CGR-examen och har i medeltal över 17 års erfarenhet av revision, vilket ökar kvaliteten på studien. Dessutom har samtliga respondenter erfarenhet eller kunskap av den lättare granskningen, antingen ISRE 2400 eller ISRE 2410.

Intervjuguiden skickades till respondenterna i förväg för att erhålla svar av bättre kvalitet och större nytta för forskningen. Respondenterna garanterades anonymitet för att respondenterna fritt skulle svara enligt egen åsikt. Intervjuerna utfördes i form av videosamtal och varade i allmänhet en timme. Intervjuerna dokumenterades genom audioinspelning och skrevs om efter samtycke av respondenterna. Detta möjliggör att undersökningens kvalitet och reliabilitet säkerställs samt diskussionen kunde flyta utan avbrott med antecknande.

Intervjuerna är delade i fyra delar och behandlar lättare granskning och revision i allmänhet, samt de tre uppdragsfaserna: planering, utförande och rapportering. Förutom dessa kommer jag också att studera vilken nytta den möjliga ändringen kommer att medföra för revisorerna och mikroföretagen.

¹ Big 4 = Termen Big 4 syftar på de fyra stora revisionsbyråerna: Ernst & Young, Pricewaterhouse Coopers, KMPG och Deloitte

6 RESULTAT

I detta kapitel redogör jag för resultatet i den empiriska undersökningen genom att referera innehållet från intervjuerna. Kapitlet börjar med en kort presentation av respondenterna varefter respondenternas svar har delats i fyra olika kapitel bestående av lättare granskning, revision och lagförslaget i allmänhet samt uppdragsprocessens tre faser. För att få en bättre helhetsbild av skillnaderna kommer respondenternas svar att presenteras tillsammans i varje kapitel.

6.1 Presentation av respondenterna

Respondent 1

Respondent 1 har varit revisor sedan 1989 och jobbat på en Big 4-revisionsbyrå i över 30 år. CGR examen avlade hen 1995. För närmare 10 år sedan jobbade hen med börsbolag och har därmed gjort den lättare granskningen enligt både ISRE 2400 och 2410, men inte i så stor utsträckning. Nuförtiden har hen kunder allt från små företagare till stora dotterbolag och utländska koncerner.

Respondent 2

Respondent 2 fick sin CGR titel 2018 och har varit revisor i åtta år. Hen började som revisor på en Big 4-revisionsbyrå där uppdragen varierat från små och medelstora företag till börslistade bolag. För ett år sedan började hen på en medelstor revisionsbyrå där uppdragen och företagsstorleken varierar. Hen har haft några uppdrag av lättare granskning under sin karriär.

Respondent 3

Under sin 14 år långa revisorskarriär på en Big 4-revisionsbyrå har respondent 3 jobbat med uppdrag av varierande storlek och uppgiftsbeskrivning. Hen har jobbat med kunder av olika slag allt från mindre stiftelser och föreningar till större börsbolag och koncerner. I och med utländska koncerner och börslistade bolag har respondent 3 jobbat med lättare granskning av delårsinformation, enligt ISRE 2410. Respondent 3 blev CGR 2011.

Respondent 4

Under sin 39 år långa karriär av revision har respondent 4 arbetat i en mängd olika uppdrag från små företag till börslistade bolag vilket betyder att hen har gjort en del uppdrag enligt ISRE 2410. Hen började sin karriär på en Big 4-revisionsbyrå och

fortsatte senare till en mindre revisionsbyrå. Under senaste åren har uppdragen varit av storleken små och medelstora företag och stiftelser. Hen avlade CGR-examen 1986.

Respondent 5

Respondent 5 började sin revisionskarriär på en Big 4-revisionsbyrå, där hen jobbade främst med mindre privata företag i 11 år. Där i mellan avlade hen CGR-examen år 2011. Efter erfarenheten från Big 4 började hen som revisionsexpert på Finlands Revisorer rf där uppgifterna berör intressebevakning och utbildning av revisionsyrket. Respondent 5 har inte praktisk erfarenhet av den lättare granskningen men hen är med och förbereder lagförslaget för regeringen och är alltså kunnig inom ämnet.

Respondent 6

Respondent 6 har varit revisor på en Big 4-revisionsbyrå i snart 20 år och avlade CGR-examen 2008. Hen är för tillfället huvudansvarig för 25 mindre företag. Dessutom jobbar hen också med riskhantering där hen ser på modifierade revisionsberättelser och godkännande av kunden.

Respondent 7

Respondent 7 har jobbat som revisor i Danmark i över 13 år med kunder i olika storleksklasser, för tillfället på en Big 4-revisionsbyrå. I och med att Danmark har tillåtit sedan 2010, förutom revisionen val av tre olika lättare granskningar: kompilation, lättare granskning och utvidgad granskning, som presenterades i kapitel 2. Därmed har respondent 7 förutom revision, också erfarenhet av den lättare granskningen och speciellt den utökade granskningen som förekommer oftare. Hen blev auktoriserad revisor 2019.

Respondent 8

Respondent 8 har jobbat i revisionsbranschen i nästan 10 år på en mindre revisionsbyrå och hen blev GR revisor 2014. Arbetsuppdragen har varierat en hel del och uppdragen handlar främst om små och medelstora företag. Hen har gjort några lättare granskningar under sin karriär.

6.2 Fördelar och nackdelar med en förändring av revisionskyldigheten

Samtliga respondenter anser att mikroföretagens revisionsbörda definitivt behöver lättas. Orsaken till behovet av förändringen argumenteras med att revisionen är alltför tung för mikroföretagen för tillfället. Respondent 2 tillägger att mindre revisionsbörda av mikroföretagen skulle samtidigt gynna företagsamheten i Finland. Respondent 1, 4 och 5 lyfter fram att ISA standarderna som följs i revisionsuppdragen är gjorda för större företag där revisionsteamerna också är större. Detta betyder att ifall man skulle göra revisionen för mikroföretagen enligt standarden är det både dyrt för kunden och olönsamt för revisionsbyrån. Respondenterna påpekar ändå att i nuläget med erfarenhet och professionell bedömning skalar revisorerna ner åtgärderna från nuvarande ISA standarderna för mindre företag i praktiken. Att skala ner åtgärderna betyder i praktiken att revisorn väljer att lämna bort några åtgärder för att revisionen är mera tillämplig åt företaget.

”En fullständig revision är svårt att göra ekonomiskt lönsamt på mikroföretagen, enligt de nuvarande standarderna” (Respondent 1 2020) [Fri översättning]

Respondent 1, 2, 4 och 6 nämner att gränshöjandet kunde vara ett bättre alternativ för mindre företag, men de är oense om vilken nivå revisionsgränserna borde höjas till. Respondent 6 motiverar gränshöjningen med att förklara att substansgranskningen i revisionen är relativt kort jämfört med inledande uppdragsaktiviteterna och planeringen, som också krävs i den lättare granskningen. Detta betyder alltså att uppdragen egentligen inte blir så mycket snabbare att utföra. Respondent 1 tror att vissa mikroföretag oavsett frivillig revision skulle vilja ha sitt bokslut reviderat. Ett annat alternativ som nämns av bland annat respondent 2, 3, 4 och 5 är en gemensam nordisk standard för mindre revisionskyldiga, som det har varit tal om tidigare år. Detta skulle enligt respondent 4 betyda att standarden skulle vara mera modifierad för mindre uppdrag men tar ändå i beaktande granskningsobjekt som anses viktiga i Norden, som revidering av förvaltningen till exempel.

Respondenterna förhåller sig något varsamt till den lättare granskningen eftersom den enligt standarden endast översiktligt granskar bokslutet och det finns inte heller så mycket tidigare erfarenhet av lättare granskning i Finland. Respondent 7 påpekar att trots möjligheten att välja lättare granskning istället för revision i Danmark, har både företagen och revisorerna varit långsamma att implementera och erbjuda den lättare granskningen. Orsaken till detta är bland annat osäkerheten av mängden åtgärder och säkerhetsnivån som den lättare granskningen medför. Respondent 3 och 5 anser ändå

att en frivillig lättare granskning för mikroföretag kunde vara ett bra alternativ i Finland. Respondent 5 förklarar att då den lättare granskningen baserar sig på en standard (ISRE 2400) resulterar det i att granskningarna och kvaliteten på dem blir möjligast liknande. Hen fortsätter att lättare granskningen är en mellanform av revisionen och ingen granskning vilket kan vara passligt för företag som inte för tillfället ser behov av en fullständig revision.

Fastän processerna i det stora hela är relativt lika är den använda tiden för lättare granskningen uppskattningsvis 10–15 procent mindre, beroende såklart på uppdragets storlek. Detta betyder att den lättare granskningen skulle delvis lätta på revisorernas arbetsbörda vissa delar av året då revisorerna är överbelastade, påstår respondent 1 och 5. Däremot anser respondent 7 att arbetsbördan vid revision av mikroföretagen är liknande som i den lättare granskningen på grund av det begränsade antalet granskningsåtgärder som kan göras för mindre företag.

Ett argument för den lättare granskningen är ett lägre revisionsarvode till följd av mindre använd tid i uppdragen. För att sänka kostnader betyder det att revisorerna ska minska på granskningsåtgärderna i uppdragen. Respondent 5 tror ändå att tiden som kunden hjälper revisorn att hitta materialet inte väsentligen kommer att minska vilket betyder att både tids- och kostnadsbesparingarna inte är självklara. Detta betyder enligt respondent 5 att för att revisorerna ska kunna sälja lättare granskningar åt mikroföretagen istället för revision ska det finnas tydligare skillnader på åtgärderna och priset. Respondent 2 anser att revisionskostnaderna inte är så höga för mikroföretagen jämfört med andra kostnader. Respondent 8 håller med och tror att en lättare granskning inte märkvärdigt kommer att minska på kostnaderna. I Danmark är den största frågan om skillnaden i priset på revision och lättare granskning, enligt respondent 7. För tillfället är skillnaden i priserna mellan revision och lättare granskning inte signifikanta i Danmark vilket gör det svårare att sälja en granskning med samma pris som en revision men för en lägre säkerhet. Hen fortsätter med att diskutera behovet för att erbjuda billigare tjänster åt mindre företag på grund av allt strängare revisionsstandarder som medför högre revisionsarvodet i framtiden.

Respondent 2 och 3 nämner nyttan som revisionen har för mikroföretagen i nuläget. Att avstå från revision är inte relevant för alla mikroföretag och därför betonar respondenterna att styrelsen ska överväga beslutet beroende på företagets framtidsplaner. Respondent 2 och 3 påpekar att fördelen med att mindre företags bokslut revideras är att företagen vänjer sig att göra bokslutet ordentligt från början.

Vissa mindre företag har inte möjlighet att satsa lika mycket på administrationen och därför skulle lägre revisionsgränser betyda att då företagen växer och eventuellt utvidgar utomlands hålls bokslutens riktighet med i utvecklingen vilket underlättar intressenterna och förhindrar uppkomsten av grå ekonomi. Ett alternativ kunde vara att revidera startupbolag till exempel de fem första åren och sedan låta dem bestämma om försättningen, föreslår respondent 1 och 3.

Begränsad säkerhet

Den begränsade säkerheten som ges i den lättare granskningen tolkas lite olika av respondenterna men gemensamt är att den inte enligt dem är tillräckligt tydligt förklarad i standarderna. Respondent 1 tycker att den begränsade säkerheten ger en vag bild av vad revisorn egentligen har gjort för granskningsåtgärder. Lättare granskningen handlar enligt respondent 4 om att revisorn tolkar allt mera hurdana granskningsåtgärder som ska vidtas. Respondent 2 påpekar att då det finns lite erfarenhet av riktlinjer och praxis om den lättare granskningen leder det till mera tolkning och därmed större förväntningsgap.

”Kommer användarna av bokslutet att se skillnaden mellan revisionen och den lättare granskningen och räcker den begränsade säkerheten för dem?” (Respondent 6 2020)

Respondent 7 anser att företaget, intressenterna och revisorerna har fortfarande delvis svårt att tolka vilka åtgärder som krävs av revisorn i Danmark. Hen säger ändå att det blir tydligare med tiden för revisorerna och intressenterna då de får mera erfarenhet.

Respondent 3 och 4 anser att rapporten som ges i den lättare granskningen nämner åtminstone tydligt att kraven på revisorn är lägre och upptäcktsrisken högre i lättare granskningen. Respondent 5 betonar att den begränsade säkerheten är en subjektiv tolkning och kommer av revisorns erfarenhet. I praktiken bedömer revisorn först risken i uppdraget och gör tillräckligt med åtgärder för att sänka risken till en lämplig nivå. Hen antar att revisorerna i början jämför med revisionen och lämnar lite större marginal för fel i den lättare granskningen vilket enligt respondent 7 förekommer i Danmark.

6.3 Planeringsfasen

Det viktigaste i planeringsfasen enligt respondenterna är bedömningen av riskerna och väsentligheten som skapar grunden för revisions- och granskningsuppdragen. Mindre uppdrag har oftast få granskningsobjekt så de granskas i praktiken huvudsakligen efter räkenskapsåret utan löpande granskning. Det leder ofta till att planeringen också görs

samtidigt som själva utförandefasen, då det inte finns lika mycket att planera och revisorn avgör samtidigt granskningsåtgärderna som de utförs. Respondent 2 anser därför att planeringsfasen är viktigare i större uppdrag där fokusen är mera på riskområden än i mikroföretagen. Hen poängterar också att mikroföretagens risker oftast är mera utspridda på grund av bristande kontroller och därför går de inte heller lika bra att planera. Respondent 4 anser däremot att planeringens relativa andel är större i den lättare granskningen eftersom utförandefasen inte är lika bred jämfört med revisionen. Revisorn använder sin professionella bedömning för att bestämma väsentlighetsnivån och jämförelsekontot beroende på kundens karaktär.

”Viktigaste är att bedöma företagets komplexitet för att avgöra lämpliga granskningsåtgärder” (Respondent 7 2020) [fri översättning]

Fast planeringen av granskningarna i mikroföretagen görs i praktiken samtidigt som utförandet av granskningen påpekar respondent 2 att det är viktigt att ha en förståelse av kunden och dess verksamhet i förväg för att sedan kunna bedöma utfallet av substansgranskningsåtgärderna mot förväntningarna. Respondent 1 och 6 håller med och påpekar att det i revisionen, lika som i lättare granskningen underlättar att fortsätta med samma kund från tidigare år, då kunskapen om företaget, dess processer och förväntningsvärden finns från tidigare. Dessutom hjälper erfarenhet av revision då revisorn lär känna till exempel ett vanligt försäljningsbidrag för branschen och kan därefter granska utfallet om det är rimligt. Erfarenheten hjälper också att identifiera vissa poster som till exempel försäljning och avbrott vilka brukar innehålla risker och borde fokuseras på. Respondenterna understryker också vikten av bedömandet av väsentligheten och risken som ligger som grund för båda uppdragen.

Respondenterna anser att planeringsfasen och förståelsen av kunden inte skiljer sig så mycket mellan de två uppdragen, förutom planeringen av granskningsåtgärderna som är mindre i den lättare granskningen. Respondent 1 påpekar att ISRE har noggrannare nämnt vilka åtgärder revisorn ska göra i den lättare granskningen medan i ISA är det inte specificerat vilka åtgärder som ska utföras. Respondent 5 tillägger att i revisionen ska revisorn bedöma risker i de finansiella rapporterna men också företagsledningens påståenden, vilket inte krävs i den lättare granskningen.

Enligt ISA borde revisorn förstå sig på de interna kontrollerna medan ISRE kräver ingen förståelse av kontrollerna i den lättare granskningen. Enligt respondenterna är de interna kontrollerna ändå annorlunda eller så gott som obefintliga i mikroföretagen där ledningen oftast är delaktig i olika delar av verksamheten. Mikroföretagen har inte lika

utvecklade processer vilket leder till att revisorn stöder sig på förfrågningar, analytiska- och andra substansgranskningsåtgärder istället. På grund av obefintliga eller knappa interna kontroller anser respondent 6 att uppdragsrisken för lättare granskningen blir större.

Riskbedömning och väsentlighet

Respondent 5 påpekar att ordet ”risk” inte används i den lättare granskningen utan det talas istället om att söka felaktigheter, vilket ändå betyder samma sak i praktiken. Respondenterna ser att riskbedömningen har de största skillnaderna i planeringsfasen på grund av de olika säkerhetsnivåerna och granskningsåtgärder som föreslås av respektive standard. Respondent 1, 2 och 5 framhåller att i lättare granskningen fokuserar revisorn mera på helheter och kontoslag som kan vara riskfyllda medan i revisionen fokuseras mera på uppdragets risker och kollas närmare på enskilda kontoslag där det kan förekomma felaktigheter. Åtgärderna som riskbedömningen görs med, det vill säga förfrågningar och analytisk granskning skiljer sig ändå inte mellan uppdragen.

Fastän upptäcktsrisken är högre vid lättare granskning kompletteras det inte med ytterligare granskningsåtgärder i lättare granskningen, utan respondent 1 och 5 påpekar att det istället ges en lägre säkerhet för uppdraget. De betonar ändå att ifall någon post verkar signifikant riskfylld ska noggrannare substansgranskning planeras eller förklaras varför det inte behöver granskas noggrannare. Respondent 7 anser ändå att på grund av de liknanden processerna och granskningsåtgärderna av mikroföretagen är upptäcktsrisken inte heller så mycket högre i den lättare granskningen.

När revisorn utvärderar riskerna noggrannare betyder det att väsentligheten också borde variera? Respondenterna svarar att totalväsentligheten ska vara på samma nivå och räknas på samma sätt i båda uppdragen men att arbetsväsentligheten för enskilda konton inte beaktas i den lättare granskningen. I revisionen gör revisorn åtgärder tills ett fel av arbetsväsentlighetens storlek inte ryms i posten som ansågs riskfylld. Respondent 2 och 4 ser att väsentlighetsnivån borde vara högre i den lättare granskningen, eftersom högre väsentlighet betyder att åtgärderna också är färre. Endast säkerhetsnivåerna ändras. I praktiken säger respondent 1 att totalväsentligheten för mikroföretag brukar läggas närmare den högre delen av variationsbredden på grund av färre ägare och tydligare processer och händelser.

6.4 Utförandefasen

Granskningsåtgärder i mikroföretag

I planeringsfasen nämndes att utförandefasen har större betydelse i mikroföretagen då de inte finns lika mycket att planera i dem. Substansgranskningsmetoderna skiljer sig ändå inte mellan större och mindre uppdrag enligt respondent 4. Respondent 1 påpekar ändå att artificiell intelligens inte används i så stor utsträckning i mindre uppdrag, eftersom det oftast är mera effektivt att revisorn själv gör analytisk granskning eller förfrågningar.

Respondenterna är skeptiska över granskningsåtgärderna

Utförandefasen skiljer sig mest mellan uppdragen, då den lättare granskningen kräver endast analytiska åtgärder och förfrågningar och revisionen har flera obligatoriska granskningsåtgärder som måste göras. Enligt respondenterna verkar den lättare granskningens åtgärder för ytliga för att kunna ge ett utlåtande. Respondent 6 nämner ett exempel där företaget har värderat lagret högre än vad det egentligen är. Utan inventarier skulle revisorn antagligen inte reagerat på detta i den analytiska granskningen då lagervärdet inte väsentligt hade ändrat från förra året. Revisorn ska alltså ha en god förståelse av företaget och dess verksamhet för att kunna bedöma behovet för ytterligare åtgärder i den lättare granskningen.

Respondenterna tror därför att det i början kommer att vara svårare att göra en ren ISRE 2400 granskning, utan att göra ytterligare substansgranskningsåtgärder som i revisionen. Respondent 5 tror att i praktiken kommer revisorerna att fortsätta avstämna saldointyg mot kontoutdrag och bokföring. Hen tror också att väsentliga poster som omsättning och inköp kommer att granskas, för att få en högre säkerhet i lättare granskningen. När respondent 1 och 8 beskrev sina erfarenheter av lättare granskning, nämner de att i praktiken gjordes en revision men i lättare skala, genom att kolla färre verifikat, vilket ledde till att en lättare granskning slutsats gavs istället.

”I den lättare granskningen gör man [revisorn] mera analys av bokslutet medan i revisionen utförs tester och andra verifieringar” (Respondent 7 2020) [fri översättning]

Lika som standarden för lättare granskning säger ska revisorn göra ytterligare åtgärder ifall hen ser skäl för det. Respondent 7 medger också att bedömningen av ytterligare åtgärder enligt den begränsade säkerheten är svår i början men att en uppfattning bildas av erfarenheten. Uppfattningen över antalet åtgärder hos revisorerna är ändå olika vilket

enligt respondent 2 leder till ett förväntningsgap och större diskrepanser mellan uppdragen för lättare granskning.

Analytiska granskningens skillnader

Den analytiska granskningen som är en av de obligatoriska granskningsåtgärderna i den lättare granskningen skiljer sig inte enligt respondenterna från revisionen. Respondent 2 säger ändå att dess vikt betonas i den lättare granskningen och att de analytiska åtgärderna i revisionen är endast som ett stöd för granskningen. Respondent 4 påpekar att de analytiska åtgärderna ska förstås på ett annat sätt i den lättare granskningen eftersom revisorn får bekräftelse från andra obligatoriska åtgärder i revisionen. Till exempel stickprov, värdering av lagret och avstämning av verifikat krävs inte i den lättare granskningen över huvud taget om revisorn inte ser ett behov för det. Respondent 5 instämmer och tillägger att revisorn har mera frihet att välja typen av analytiska åtgärder i den lättare granskningen. De analytiska åtgärderna skiljer sig ändå från större uppdrag där företagen har uppgjort budgeter och andra prognoser som revisorn kan jämföra om något väcker uppmärksamheten.

Respondenterna påminner att för att kunna dra slutsatser av den analytiska granskningen ska revisorn ha klara väntevärden för att sedan kunna jämföra med utfallet. Ifall revisorn sedan upptäcker väsentliga felaktigheter eller signifikanta risker ska ytterligare substansgranskningsåtgärder göras för att minska risken till en begränsad nivå i den lättare granskningen. Respondent 5 säger att i lättare granskningen kan revisorn mera fritt välja noggrannare substansgranskningsåtgärder som ytterligare åtgärder medan ISA har mera forbundna krav.

Skillnader i förfrågningarna

Lika som för den analytiska granskningen anser respondenterna att förfrågningarna har en större betydelse i lättare granskningen än i revisionen där det används andra granskningsåtgärder. Förfrågningarna spelar också en stor roll för att förstå avvikelserna i den analytiska granskningen. Respondenterna ser ändå inga större skillnader mellan de två förfaringssätten gällande förfrågningarna och respondent 5 påpekar att ISRE egentligen är en sammanfattning av ISA standarderna vilket betyder att samma frågor förekommer också i revisionen, under olika standarder. I revisionen tycker respondent 2 att förfrågningarna är på detaljnivå noggrannare, men betonar ändå att stora skillnader inte borde finnas. Respondent 1 tycker att de obligatoriska frågorna i ISRE 2400 ger en

bra bild av företaget och dess verksamhet om revisorn bedömer att de blir besvarade tillräckligt bra. Enligt respondent 6 ska revisorn använda mera sitt professionella omdöme i den lättare granskningen för att avgöra svarens riktighet medan i revisionen kontrolleras istället med hjälp av annan substansgranskning.

Professionella bedömningens inverkan på uppdragen

Eftersom ISRE ramverken inte är lika djupgående som ISA lämnar det mera plats för tolkning för revisorn. Detta betyder att revisorn använder mera professionell bedömning i den lättare granskningen för att överväga om den analytiska granskningen och speciellt förfrågningarna ger en tillräckligt hög säkerhet eller ifall ytterligare åtgärder behöver göras. ISA däremot kräver mer åtgärder och då betonas inte den professionella bedömningen lika mycket. Respondent 5 tror att särskilt i början kommer revisorerna att bedöma hur ett revisionsuppdrag ska göras till en lättare granskning och vilka granskningsåtgärder som kan väljas bort. Hen säger att om revisorerna anser att granskning av någon post är effektivare med en annan substansgranskningsåtgärd ska det inte heller ändras till det som krävs enligt ISRE. Respondent 3 påminner ändå att det nog används mycket professionell bedömning i en detaljerad revision, men dessa är ovanliga vid revision av mikroföretag.

”Vad revisorn förväntas göra [i den lättare granskningen] är fortfarande öppet i standarden” (Respondent 6 2020)

Behovet av professionell bedömning leder antagligen till större spridning i kvaliteten av den lättare granskningen eftersom revisorerna tolkar olika den begränsade säkerheten och behovet av ytterligare åtgärder enligt respondent 2. Respondent 5 tillägger att brist på erfarenhet och anvisningar leder också till oklarhet bland revisorerna. Speciellt förfrågningarna nämner respondenterna att kräver mera professionell skepticism och bedömning om svaren ska anses tillräckliga.

Respondent 1 och 4 undrar också hurudan revisorns skadeståndsskyldighet kommer att vara i den lättare granskningen då den professionella bedömningen har en så stor betydelse. Därmed önskar respondenterna tydligare anvisningar gällande revisorns ansvar i den lättare granskningen.

Ytterligare granskningsobjekt

Revisionsuppdrag ska enligt revisionslagen och i andra nordiska länder omfatta förutom bokslutet också företagets förvaltning och bokföring. För tillfället nämner varken ISA eller ISRE revidering av förvaltningen eller bokföringen. Nästan alla respondenter tycker ändå att revidering av förvaltningen kunde inkluderas i den lättare granskningen och i samma omfattning som i revisionen. De argumenterar detta med att mikroföretagen ibland har lite egna lösningar vilket revisorn kunde granska genom att bland annat läsa protokoll och se till att företaget överlag följer aktiebolagslagen gällande till exempel dividendutdelningen.

Respondent 4 och 5 tycker att revidering av förvaltningen inte borde tas med i den lättare granskningen. Det framkommer i intervjuerna att innehållet i revidering av förvaltningen är oklart och vagt sagt vad som krävs av revisorn, detta märks också på respondenternas varierande tolkningar av revidering av förvaltningen. Respondent 5 ifrågasätter ifall granskandet att företagsledningen har följt lagarna kräver revisorn att kunna alla existerande lagar för att veta om det skett ett lagbrott. Hen fortsätter med att förklara att det förekommer för många öppna frågor gällande revidering av förvaltningen att det är svårt att skala ner för den lättare granskningen.

Respondenterna är överens om att revidering av bokföringen inte borde inkluderas i den lättare granskningen. Även detta revisionsobjekt förblir oklart vad det egentligen handlar om. Respondent 1, 4 och 5 anser att det handlar om att se till att kunden har skött bokföringen i linje med bokföringslagen genom att se på till exempel redovisningssystemen, verifikaten och verifikatförklaringar. Enligt respondent 5 skulle revidering av bokföringen göra lättare granskningen för arbetsdryg, vilket inte är meningen med förändringen.

Andra granskningsobjekt som kunde inkluderas i den lättare granskning är enligt respondent 3 till exempel inventering av lager och granskning av några verifikat för att en aning öka säkerheten i uppdraget. Respondent 1 håller med och tycker att Danmarks utvidgade granskning kunde användas som modell.

*”Revisorn ska fråga sig varför och för vem den lättare granskningen görs”
(Respondent 6 2020)*

6.5 Avslutning av uppdraget och revisors anteckning

Avslutandet av revisionen och lättare granskningen är i stora drag lika mellan uppdragen med beaktande av bland annat fortsatta åtgärder och uppskattning av kundens möjligheter att fortsätta sin verksamhet.

Under lättare granskningen utförs dokumenteringen likadant som i revisionen men givetvis i mindre utsträckning på grund av färre granskningsåtgärder. Då jag frågar respondent 4 hur revisionsbranschen har ändrat under hans karriär svarar hen att dokumenteringen har ändrat mest under de senaste 30 åren. Hen berättar att lagstiftningen har gradvis blivit allt mer krävande bland annat med inflytande av internationella standarder.

Rapporteringsfasen som helhet varierade minst mellan revision och lättare granskning. Revisors rapport och berättelse är innehållsmässigt liknande förutom slutsatsen och uttalandet som ges. Respondent 3 säger att i båda uppdragen kan man separat komma överens med kunden om de önskar något speciellt rapporterat, vilket inte hör till en normal revisionsberättelse eller revisors rapport. Respondenterna anmärker att lättare granskningens slutsats ger en betydligt lägre säkerhet av de finansiella rapporterna. Respondent 8 anser att uttalandet med begränsad säkerhet i den lättare granskningen inte ger en tillräckligt hög säkerhet för vad revisorn i verkligheten gör för granskningsåtgärder.

”Den begränsade säkerheten som förklaras i standarden är missvisande och större i verkligheten” (Respondent 8 2020) [Fri översättning]

Respondent 2 och 8 tycker att största problematiken med lättare granskningens rapport är osäkerheten för läsaren om vad revisorn egentligen har gjort för åtgärder och hurdan säkerhet som ges. De tror att denna osäkerhet inte bara bland läsaren men också hos revisorn leder till att revisorerna möjligtvis kommer att ge färre modifierade berättelser eftersom felen inte hittas lika lätt i den lättare granskningen. Andra respondenterna anser däremot att modifierade och omodifierade rapporters andel inte betydligt kommer att ändra med den lättare granskningen. Respondent 1 ser rapporteringsfasen som den viktigaste fasen för bokslutets användare eftersom det är av den som de formar sin bedömning av bokslutets riktighet. Detta förstärker ytterligare behovet av tydligare vägledning och förståelse av den lättare granskningen.

7 ANALYS OCH KONKLUSIONER

I detta kapitel analyseras resultaten från undersökningen och kopplas till forskningsmaterialet som presenterades i teoridelen och litteraturöversikten. Analysen betonar upplysningar som framkom i intervjuerna vilka är relevanta för utvecklingen av litteraturen och eventuella tillämpningsområden. Först presenterar jag mina förväntningar av undersökningen därefter behovet av förändringen samt vilka för- och nackdelar detta kunde medföra. Sedan diskuteras de tre uppdragsfaserna och de huvudsakliga skillnaderna mellan revision och lättare granskning i dem: planering, utförande och slutligen avslutande av uppdraget och revisors anteckning.

Mina förväntningar av undersökningen var följande:

- Jag förväntade mig att respondenterna förhåller sig positivt till den lättare granskningen som alternativ till revisionen
- Jag förväntade mig att den professionella bedömningen betonas speciellt i den lättare granskningen på grund av färre regelverk
- Jag förväntade mig att respondenterna lägger större vikt vid de analytiska åtgärderna och förfrågningarna i den lättare granskningen jämfört med revisionen

Dessa antaganden utgör grunden för analysen.

7.1 Fördelar och nackdelar med förändringen av revisionsskyldigheten

Efter att ha sammanställt intervjuerna står det klart att respondenterna ser ett behov av förändring i revisionsskyldigheten. Förslaget att låta mikroföretagen bestämma mellan revision och lättare granskning får ändå inte lika mycket stöd från respondenterna i mina intervjuer som Aula Research Oy (2019) undersökning kom fram till. Enligt deras undersökning tyckte 80 procent av respondenterna att förslaget var en bra idé medan endast 9 procent tyckte att gränshöjandet skulle vara ett bättre alternativ.

Majoriteten av respondenterna i mina intervjuer (5/8) tyckte att gränshöjandet skulle vara ett bättre alternativ. Respondent 1 antar att en del av mikroföretagen skulle fortsätta med revision fastän det skulle bli frivilligt. Detta stämmer delvis med Höglund och Sundviks (2019) undersökning där de kom fram till att 25 procent av mikroföretagen i Finland skulle välja revision trots frivilligheten. Att majoriteten väljer bort revisionen

ökar givetvis risken för försämrade kvalitet av bokslutsinformationen och ekonomisk brottslighet vilket händer i Sverige efter att revisionsplikten höjdes (Riksrevisionen 2017).

Eftersom den begränsade säkerheten i den lättare granskningen medför så mycket tolkning bland respondenterna kan det antas leda till osäkerhet bland intressenterna också. Tidigare forskning av bland annat Maijor et al. (2002) och Hasan, Roebuck, och Simnett (2003) kommer fram till att revisorerna har svårigheter att tolka den begränsade säkerhetens innehåll och krav. Gay et al. (1998) undersökning stöder revisorernas antaganden om att den givna säkerhetsnivån är svår att tolka av intressenterna.

Enligt Senkas (2019) förekommer det redan nu ett förväntningsgap hos små finländska företag. Det vill säga allmänhetens förväntningar av revisorns arbete skiljer sig från vad revisorn verkligen gör vid en revision (Porter 1993). Gay et al. (1998) undersökning visar ytterligare att intressenterna inte var säkra över säkerhetsnivån som lättare granskningen gav. Då respondenterna även gav varierande svar kan det antas att förväntningsgapet kommer ytterligare att öka för den lättare granskningen.

Respondent 1 och 4 undrar vad revisorns roll i den lättare granskningen egentligen kommer att vara, samt hur allmänheten kommer att förstå vad revisorn granskat. Följaktligen förblir det oklart hur till exempel kreditinstituten tolkar mikroföretagens kreditvärdighet vilka har granskats lättare. Lika som respondent 4 antog och Rikama (2015, s. 7) kom fram till i sin undersökning har största delen av mikroföretagen utomstående finansiering. Enligt kreditvärdighetsteorin ska revisionen förstärka trovärdigheten av bokslutet för att minska på lånekostnaderna vilket är i linje med bland annat Karjalainens (2011) samt Pittman och Lennox (2011) undersökningar som kom fram till att bättre kvalitet på revisionen sänker på lånekostnaderna. Bland annat Gay et al. (1998) och Lin (2017) kommer fram till att användarna av bokslutet, som till exempel kreditinstituten, har svårt att tolka vad den lättare granskningen består av. Följaktligen om den lättare granskningen inte ger en trovärdig bild åt kreditinstituten kommer också lånekostnaderna att öka enligt kreditvärdighetsteorin. Langli (2015) ser däremot inte ett samband med att ett reviderat bokslut minskar på kreditvärdigheten i Norge. Baserat på intervjuerna och den tidigare forskningen går det inte att dra några slutsatser ifall att förändring av revision väsentligt skulle höja på företagens kostnader på grund av den lägre säkerheten.

7.2 Planeringsfasen

Revisionsstandarderna är gjorda för större uppdrag, vilket betyder att revisorerna skalar ner åtgärderna enligt sin professionella bedömning för att bättre lämpa sig för mikroföretagen. Eftersom uppdragen inte är så arbetsdryga utförs både revisionsuppdraget och lättare granskningen i sin helhet efter räkenskapsperiodens slut. Enligt Carrington (2010, s. 129) görs uppdragen längs med året för att minska arbetsbördan vid slutet av året. Då detta är sant för större företag påpekar Carrington att de mest effektiva sättet ska tillämpas. Detta betyder enligt respondent 1 och 2 att planeringen oftast görs samtidigt som utförandet av revisionen, förutom riskbedömning och bestämmande av väsentligheten. Planeringen har alltså en mindre betydelse både vid revision och granskning av mikroföretag. Eftersom det inte finns så mycket att planera i mikroföretag, betyder det att det egentligen inte förekommer större skillnader mellan revisionens och lättare granskningens planeringsfaser heller, förutom de olika granskningsåtgärderna som stadgas i respektive standard.

I planeringsfasen anser respondenterna att riskbedömningen skiljer sig mest mellan de två uppdragen på grund av de olika säkerhetsnivåerna och granskningsåtgärderna som krävs i ISRE (IFAC (2013), 2400.6–8) respektive ISA (IFAC (2009), ISA 200.7). Riskbedömningen i sig går enligt respondenterna i revisionen noggrannare in på enskilda kontoslag. Lättare granskningen däremot ser mera på helheterna i bokslutet. ISRE 2400 nämner inte direkt annat än bokslutet som ska granskas för minimering av väsentliga felaktigheter medan ISA 315 har noggrannare utsatt var riskerna finns, vad de kan bero på och krav på riskbedömningens innehåll och är alltså i linje med respondenternas uppfattningar om riskbedömningens huvudsakliga skillnader.

Väsentligheten ligger som grund för revisions- och granskningsuppdraget eftersom det avgör mängden felaktigheter som fortfarande kan accepteras för att revisorn kan ge en omodifierad berättelse eller rapport. Som det framkom i resultatdelen tolkar respondenterna väsentligheten på lite olika sätt. En del anser att väsentligheten borde ligga på samma nivå i båda uppdragen vilket låter rimligt med tanke på ISA där det stadgas att väsentligheten baseras på bedömningen av frågor som anses viktiga och väsentliga för användaren av bokslutet (IFAC (2009), ISA 320.2). Respondent 2 och 4 tolkar det ändå som att lättare granskningen har högre väsentlighet för att det görs mindre granskningsåtgärder i den lättare granskningen. Då den lättare granskningen inte går lika noggrant in på detaljer kan den sägas ha en högre ”arbetsväsentlighet”, men totalväsentligheten mellan uppdragen borde inte skilja sig. Orsaken till detta är att

säkerhetsnivåerna som ges i respektive uppdrag inte är de samma. Det vill säga den lättare granskningen har en högre risk för väsentliga felaktigheter än revisionsuppdraget, men detta betyder inte att större felaktigheter borde accepteras som en följd av högre väsentlighet. Den högre risken kompenseras istället med en lägre säkerhet i den lättare granskningen.

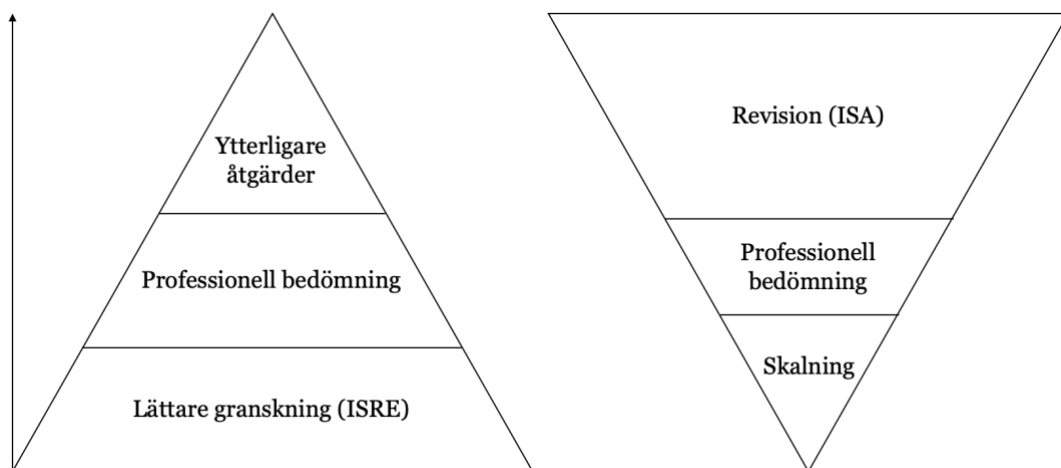
Arbetsväsentligheten, det vill säga väsentligheten för enskilda konton, förekommer inte i den lättare granskningen vilket nämndes ovan, lika som riskbedömningen inte heller görs på detaljnivå. Detta stöds av respondenterna samt standarderna där det står att den lättare granskningens väsentlighet ska fastställas som helhet och i revisionen för enskilda transaktionslag eller konton om de anses väsentliga (IFAC (2009), ISA 320.10–11; IFAC (2013), ISRE 2400.43).

7.3 Utförandefasen

Utförandefasen har de största skillnaderna i processerna mellan revision och lättare granskning. I stora drag beror detta på att revisorn ska enligt ISRE (IFAC 2013, ISRE 2400.7) framför allt göra analytisk granskning och förfrågningar. ISA nämner mera detaljerat under egna standarder hurudana granskningsåtgärder som revisorn ska göra. Substansgranskningsåtgärderna i revisionen kan innefatta förfrågan, analytisk granskning inspektion, observation, bekräftelse, omräkning och upprepning av aktivitet. Åtgärderna för enskilda kontoslag och händelser är i revisionen alltså flera för att revisorn i sitt uttalande kan ge en rimlig säkerhet över de finansiella rapporternas riktighet (IFAC 2009, ISA 500.4, A2). I den lättare granskningen ska revisorn göra ytterligare förfrågningar, analytisk granskning eller andra typer av substansgransinriktad detaljgranskning på konton och transaktioner som hen anser innehålla väsentliga felaktigheter (IFAC 2013, ISRE 2400.A104).

Förhållandet mellan revisionens och lättare granskningens utförandefas enligt resultaten kan sammanfattas i nedanstående figur. I den lättare granskningen nämner ISRE vissa riktlinjer och åtgärder som revisorn ska göra. Denna del är ändå inte lika omfattande som i revisionen vilket lämnar mera utrymme för revisorns professionella bedömning. Eftersom åtgärderna inte är lika vidsträckta i den lättare granskningen kan revisorn vara tvungen att välja ytterligare åtgärder för att uppnå en tillräcklig säkerhet av bokslutsinformationen. Revisionsstandarderna är mera avsevärda och lämnar mindre rum för tolkning och professionell bedömning, fast det är värt att notera att även revisionsuppdraget kräver en hel del professionell bedömning och skepticism (Tomperi

2018, s. 13). Standarderna är ändå för tunga för mikroföretagen enligt respondenterna vilket leder till att revisorn till en viss del skalar ner granskningsåtgärderna för att bättre avpassa mikroföretagens storlek och komplexitet.

Figur 3 Illustration av skillnaderna i utförandefasen.

Lättare granskningen skalas vid behov uppåt. Revisionen däremot har flera obligatoriska åtgärder som krävs av ISA, alltså skalas åtgärderna neråt för att passa det reviderade företaget. Fri översättning från Laine (2019b, s. 15).

Respondenterna tvivlade över den lättare granskningens granskningsåtgärders tillräcklighet. Sålunda svarade flera respondenter att de troligtvis kommer att fortsätta göra vissa granskningsåtgärder som inte direkt krävs i den lättare granskningen för att uppnå den begränsade säkerheten. Detta är i linje med Ruhnke och Schmitz (2019) undersökning där de kom fram till att på grund av revisorns vanor, kundens förväntningar och juridiska försvar utförs delvis samma procedurer i lättare granskningen som i revisionens utförandefas. Faktumet att cirka hälften av respondenterna även anser att revision av förvaltningen borde inkluderas i den lättare granskningen, kan antas bero på Ruhnke och Schmitz (2019) ovannämnda motiv. Detta eftersom revidering av förvaltningen inte egentligen hör till den lättare granskningen och är inte direkt specificerad hur det borde tolkas i Finland, men krävs ändå av revisionslagen (3 kap. 1 §) och revisorerna är vana att utföra handlingen.

Enligt respondenterna är den analytiska granskningen och förfrågningarna i stora drag liknande i båda uppdragen. Däremot lägger respondenterna mera vikt på dessa två i den lättare granskningen, eftersom det finns flera granskningsåtgärder som krävs i revisionen. Osäkerheten om granskningsåtgärdernas tillräcklighet är naturlig med tanke på Hayes et al. (2005, s. 380) uppfattning om att de analytiska processerna och förfrågningarna är de minst pålitliga granskningsåtgärderna. Odendaal och Jagers

(2008) lyfter också fram bristen på utförligt material för den analytiska granskningen i mikroföretag som respondent 5 också nämner.

7.4 Avslutning av uppdraget och revisorns anteckning

Vid avslutning av båda uppdragen ska revisorn avgöra revisionsbevisen samt utforma ett utlåtande av revisionen och slutsats i den lättare granskningen där de vidtagna åtgärderna och utfallet av uppdraget beskrivs.

Undersökningen av Bedard et al. (2012) och Carmichael (1974) kommer fram till att rapporten i den lättare granskningen inte tillräckligt tydligt beskriver att revisorn ger en begränsad säkerhet. Respondenterna ansåg å andra sidan att den lättare granskningens slutsatser ger en betydligt lägre säkerhet än revisorns uttalande, hur stor skillnaden faktiskt är gav de inget svar på. En annan undersökning av Gay et al. (1998) upptäckte att slutsatsen i den lättare granskningen är svår att tolka och oklar för bokslutets användare, vilket enligt respondent 1 kommer att vara problematiskt då rapporten är det som användarna av bokslutet ska förlita sig på. Respondenternas tvivel om rapportens tydlighet för intressenterna i den lättare granskningen är således i linje med Gay et al. (1998) resultat. Därmed är det viktigt att öka forskning och information om den lättare granskningen.

7.5 Sammanfattning

I nedanstående tabell sammanfattas revisionens och lättare granskningens huvudsakliga skillnader. Notera att en fullständig sammanfattning och jämförelse av processerna enligt teorin hittas i slutet av kapitel 3.

	Revision	Lättare granskning
Säkerhet	Rimlig	Begränsad
Väsentlighet	Finansiella rapporterna som helhet Arbetsväsentlighet	Finansiella rapporterna som helhet
Utformning av förfaranden	Planera och utför åtgärder för att minska risken för väsentliga felaktigheter till en lämpligt låg nivå	Rikta åtgärderna till poster där väsentliga felaktigheter troligen förekommer
Granskningsåtgärder	Riskbedömning, interna kontroller, substansgranskning (analytisk granskning och förfrågningar) Skalas neråt för mikroföretag	Analytisk granskning och förfrågningar Ytterligare åtgärder vid behov, det vill säga skalas uppåt
Granskningsobjekt	Bokslutet, förvaltningen och bokföringen	Bokslutet (eventuellt förvaltningen)
Rapportering	Positivt uttalande	Negativ slutsats (uttalande med begränsad säkerhet)

Tabell 1 Sammanfattning av de huvudsakliga skillnaderna mellan revisionsprocessen och processen för lättare granskning

8 SLUTSATSER

Syftet med avhandlingen var att kartlägga skillnaderna i revisionsprocessen och processen för lättare granskning i finska mikroföretag. Avhandlingen grundar sig på Finlands Revisorers rf:s lagförslag där mikroföretagen skulle ges alternativet att utföra lättare granskning istället för revision. Avhandlingen har tagit i beaktande för- och nackdelar med en eventuell förändring av revisionsskyldigheten och de huvudsakliga skillnaderna i planerings-, utförande och rapporteringsfasen.

I avhandlingen framkommer det att revisorerna ser ett behov av en förändring i revisionskyldigheten för mindre företag i Finland. Efter en kvalitativ undersökning kan det konstateras att det utförs mindre granskningsåtgärder i den lättare granskningen, vilket endast leder till en begränsad säkerhet. Detta betyder samtidigt att bland annat riskbedömningen och väsentlighetsnivån inte beaktas på detaljnivå i den lättare granskningen vilket görs vid en revision. Undersökningen kommer fram till att revisorerna skalar ner granskningsåtgärderna vid revision av mikroföretag medan i den lättare granskningen skulle åtgärderna antagligen skalas uppåt. Resultatet av undersökningen och tidigare forskning visar att revisorerna är osäkra på kraven i den lättare granskningen, vilket leder till att ytterligare åtgärder utförs i större utsträckning än vad som krävs i standarden.

Studien bidrar till en ökad förståelse av ämnet genom att analysera den insamlade kvalitativa data med relevanta teorier och tidigare forskning. Undersökningen visar att det finns ett behov för ytterligare riktlinjer och forskning inom ämnet. Till näst redogörs för studiens begränsningar.

8.1 Studiens begränsningar

Studien begränsar sig till 8 intervjuer från både större och mindre revisionsbyråer. Respondenterna bestod av auktoriserade revisorer och sakkunniga som också har en del erfarenhet av den lättare granskningen. Lagförslaget om lättare granskning som alternativ till revision för mikroföretagen har inte framkridit så långt i arbetsgruppen och därför finns det alltså inte så mycket publicerat material eller kunskap om ämnet i det här skedet. Följaktligen har respondenterna inte så mycket erfarenhet av den lättare granskningen och speciellt ISRE 2400. Följaktligen baserar sig analyserna och konklusionerna i avhandlingen på antaganden och uppfattningar från intervjuerna samt teorin som finns tillgänglig.

Den kvalitativa forskningsmetoden utgör en del begränsningar då risken finns för att frågorna tolkas fel av respondenterna eller svaren missuppfattas. Risken minimerades ändå genom att respondenterna hade möjlighet att bekanta sig med frågorna i förväg och intervjuerna audioinspelades och svaren transkriberades.

8.2 Förslag om fortsatt forskningsuppgift

Den lättare granskningen skulle vara intressant att studera ur mikroföretagens synvinkel. Vad är mikroföretagens syn på möjliga förändringen jämfört med gränshöjandet och hur skulle den lättare granskningen lätta på mikroföretagens administrativa börda och kostnader? Det skulle också vara intressant att forska i ämnet ur finska intressenters synvinkel. Hur skulle till exempel beskattaren eller kreditinstituten tolka den begränsade säkerheten?

Bilaga 1 – Litteraturresumé

Undersökning	Syfte	Data	Metod	Resultat
Abel-Khalik (1993)	Undersöka orsaken till frivillig revision	134 privata företag varav 103 hade valt revisor och 31 lättare granskning i USA	Regresssion sanalys på variabler	Revisor anställs för att verifiera långivarnas restriktioner och skydda ägarna i mer komplexa företag. Negativa slutsatser ansågs inte ge tillräcklig säkerhet.
Altman och Sabato (2007)	Utveckla en modell för små och medelstora företagens solvens, enligt Baselkapitalavtalet	2010 företag med en omsättning under 50 miljoner euro	Regresssion sanalys på variabler	Små och medelstora företags värdering av kreditrisk är signifikant annorlunda än stora företag
Ang, Cole & Lin (2000)	Undersöka hur agentkostnaderna varierar med företagets ägarstruktur	1708 små amerikanska företag	Regresssion sanalys på variabler	Agentkostnaderna ökar med en utomstående som bedriver företaget och i och med flera ägare.
Davis och Hay (2012)	Öka förståelsen av revision i samhället	100 förberedare av bokslut, 39 bokförare, 2 användare av bokslutet och 7 statliga enheter	Intervjuer	Majoriteten av respondenterna ansåg att lättare granskning inte är lönsam att göra bland annat på grund av den lägre säkerheten
Dedman, Kausar och Lennox (2013)	Frivilliga revisionens påverkan på kreditvärdigheten	4873 små privata bolag av Storbritannien som får frivilligt välja revision	Regresssion sanalys på variabler	Trots lägre resultat har företag som frivilligt väljer revision en betydligt högre kreditvärdighet
Gay Schelluch & Baines (1998)	Studera revisorernas och bokslutets användares uppfattning av berättelsen och rapporten	347 revisorer, 104 företagsanställda och 216 aktieägare	Frågeformulär, Mann-Whitney U-test för att	Förväntningsgap mellan användarna av bokslutet och revisorerna existerar. Speciellt lättare granskningen ansågs svår att tolka enligt respondenterna
Hasan, Maijoor, Mock, Roebuck, Simnett och Vanstraelen (2005)	Skillnader i uppdrag av olika säkerhet samt skillnaden på den givna säkerhetsnivån	31 stora och 25 mindre revisionsbyråer från 11 länder	Intervjuer, frågeformulär	Begränsade säkerheten ger cirka 60 procent förtroende enligt revisorerna. Bästa sättet att kommunicera begränsad säkerhet är genom en negativ slutsats

Hasan, Roebuck, och Simnett (2003)	Identifiera 4 olika kategorier av begränsad säkerhet och reda ut ägarnas uppfattning av säkerhetsnivån	792 aktieägare	Frågeformulär, chi-två test	Ägarna uppfattade säkerhetsnivån som lägre på grund av begränsad säkerhet, det vill säga inget förväntningsgap
Jensen och Meckling (1976)	Utveckla en teori om företagets ägarstruktur	Stort sampel av företag och ägare	Regressionsanalys på variabler	Agentkostnaderna ökar med större andel främmande kapital och utspritt ägande
Langli (2015)	Evaluera konsekvenserna av höjandet av revisionsgränserna	93 311 företag som ligger under revisionsgränserna i Norge	Regressionsanalys på variabler	Att välja bort revision hade inga negativa påverkningar på finansieringskostnaderna, revisionsarvodena minskade, skattedeklarationer hade sämre kvalitet, skattekringgåendet ökade inte
Lin & Yen (2017)	Bestämna avgörande faktorerna vid val av revision och lättare granskning	Publika företag i Taiwan 2008–2012	Regressionsanalys på variabler	Revision föredras då företaget har högre agentkostnader och behov av kapital. Revision värderas högre än lättare granskning
Litjens, Buuren och Vergoossee (2015)	Informationens påverkan på revisionsgapet	61 bankirer, 118 bokförare och 123 revisorer i Nederländerna	Frågeformulär	Revisionsberättelserna var inte tillräckligt detaljerade. Förklaring av revisionsprocessen och felaktigheter i bokslutet minskar förväntningsgapet
Maijoor et al. (2002)	Bestämmande faktorer och kommunikationen av rapporter med en annan säkerhetsnivå än hög	56 revisionsbyråer från 12 länder, varav 45 procent av företagen var Big 5 företag	Frågeformulär	Begränsad säkerhet ger en säkerhetsnivå på 10–88 procent och rimlig säkerhet 55–98 procent. Variationen i den begränsade säkerheten beror på revisorernas brist på kunskap i ämnet
Minnis (2010)	Studera hur verifikation av boksluten påverkar skuldkostnader	12 616 privata amerikanska företag, mellan 2001–2008	Regressionsanalys på variabler	Reviderade företag har lägre skuldkostnader. Reviderade bokslut anses också mera informativa och påverkar signifikant kreditgivarens beslut
Niemi och Sundgren (2012)	Sambandet mellan tillgänglighet av banklån och	26 993 finska små och medelstora	Regressionsanalys på variabler	Inget samband mellan modifierade uttalanden och tillgången av banklån

	modifierade revisorsuttalanden	företag mellan 1996–2001.		
Niemi, Kinnunen, Ojala & Troberg (2012)	Orsaker till företagsledningens val av revision frivilligt	412 finska mikroföretag	Frågeformulär	60 procent av företagen väljer frivilligt revision. Utlokalisering av bokföringen och ekonomiska svårigheter har ett positivt samband med val av revision
Odendaal och Jager (2011)	Revisorernas syn på den lättare granskningen	354 auktoriserade revisorer i Sydafrika	Frågeformulär	Det finns ett stort behov av den lättare granskningen. Revisorerna är osäkra över den begränsade säkerhetens betydelse. Den riskbaserade strategin föredras av en smal majoritet över den procedurbaserade strategin
Pittman och Lennox (2011)	Inverkan av att företag väljer att frivilligt revidera sitt bokslut	5 139 små företag från Storbritannien 2003–2004	Regressionsanalys på variabler	Att frivilligt välja revision har ett positivt samband med bättre kreditvärdighet
Ruhnke och Schmidt (2014)	Anledningen till förväntningsgapet i revision och inverkan av förslag på ändringar	470 revisorer, 1096 användare av bokslutsinformationen i Tyskland	Frågeformulär	Allmänheten har för höga krav på revisionen. Förekommer också bristfälliga revisioner och inkompetens av revisorns uppgifter
Ruhnke och Schmitz (2019)	Redogöra för lättare granskningens utförande i praktiken	18 erfarna revisorer i Tyskland	Intervjuer	Osäkerheten av kraven på revisorn leder till att granskningsåtgärder görs enligt revisionen. Oklara regelverk minskar revisorns ansvar enligt allmänheten
Vanstraelen & Schelleman (2017)	Ge en översikt över litteraturen som behandlar revision av privata företag	-	Granskning av litteratur och tidigare forskningar kring ämnet	Revision är inte lönsamt för alla privata företag med tanke på kvaliteten och priset. Bland annat små- och medelstora företag kan ha mera nytta av den lättare granskningen istället

Bilaga 2 – Intervjuguide

Allmänt:

- Namn
- Arbetsgivare
- Titel, ansvarsområde (tidigare ansvarsområden)

Allmänt om lättare granskning:

- Varför anser du att denna förändring behövs i Finland?
- I vilka fall anser du att lättare granskning är tillräcklig för ett mikroföretag? I vilka fall anser du att revision är nödvändigt för ett mikroföretag
 - o Varför?
- Hur tror du att den möjliga förändringen med lättare granskning kommer att ändra revisorernas arbetssätt?
- Hur tolkar du **begränsad** säkerhet enligt ISRE 2400?

Revisionsprocessen och processen för lättare granskning:

- Finns det någon fas i **revisionsprocessen** som du anser är extra viktig?
- Finns det någon fas i processen av **lättare granskning** som du anser är extra viktig?

Planeringsfasen:

- Hur skiljer sig planeringsfasen mellan de två processerna?
- Hur görs riskbedömningen för nya kunder och hur skiljer förfaringssätten mellan de två uppdragen?
- Hur görs den analytiska granskningen för nygrundade företag då talen inte kan jämföras med tidigare år? Hur skiljer sig analytiska granskningen mellan de två uppdragen?
- Den lättare granskningen har en högre upptäcktsrisk än revisionsprocessen på grund av mindre granskningsåtgärder. Hur skiljer sig därmed riskbedömningsprocessen mellan revision och lättare granskning? Är väsentligheten på samma nivå i vardera processen?
- Högre upptäcktsrisk borde betyda att revisorn bedömer att risk för väsentliga felaktigheter är lägre. Hur upptäcks riskerna för väsentliga felaktigheter då det inte finns så noggranna interna kontroller i mikroföretag? Hur skiljer sig processen mellan de två uppdragen?
- Utnyttjas interna kontroller i den lättare granskningen och hur avviker de från revisionen? Var ligger tyngdpunkten vid test av kontroller?

Utförandefasen:

- I utförandefasen, skiljer sig den analytiska granskningen och förfrågningarna mellan de två processerna i praktiken och hur i så fall?
 - o Vilken betydelse har professionell bedömning i den lättare granskningen jämfört med revisionen? Vilka delar kräver speciellt mera professionell bedömning?
- ISRE nämner inte revision av förvaltningen och bokföringen. Utförs detta i den lättare granskningen och ifall ja, hur skulle den skilja sig från ett revisionsuppdrag?
 - o Vad handlar revidering av bokföringen om?

Rapporteringsfasen:

- Finns det några väsentliga skillnader mellan revision och lättare granskning i rapporteringsfasen, förutom skillnaderna i själva uttalandet enligt ISRE?

Övrigt:

- Finns det någon del av processen eller granskningsåtgärd där uppdragen skiljer sig, som inte har kommit upp?

KÄLLFÖRTECKNING

Vetenskapliga artiklar

- Abel-Khalik, R., (1993). *Why do private companies Demand Auditing? A Case for Organizational Loss of Control*. Journal of Accounting, Auditing & Finance, vol. 8 (1), s. 31–52.
- Altman, E. & Sabato, G. (2007). *Modelling Credit Risk for SMEs: Evidence from the U.S. Market*. ABACUS, vol. 43 (3), s. 332–357.
- Ang, J. S., Cole, R. A. & Lin, J. W. (2000). *Agency Costs and Ownership Structure*. The Journal of Finance, vol. 55 (1), s. 81–105.
- Bedard, J., Sutton, S., Arnold, V. & Phillips, J. (2012). *Another Piece of the “Expectations Gap”: What Do Investors Know About Auditor Involvement with Information in the Annual Report?* Current Issues in Auditing, vol. 6 (1), s. A17–A30
- Carmichael, D. (1986). *The assurance function – Auditing at the crossroads*. Journal of Accountancy, vol. 138 (3), s. 64–72
- Davis, M. & Hay, D. (2012). *An Analysis of Submissions on Proposed Regulations for Audit and Assurance in New Zealand*. Australian Accounting Review, vol. 62 (22), s. 303–316.
- Dedman, E., Kausar, A. (2012). *The impact of voluntary audit on credit ratings: evidence from UK private firms*. Accounting and Business Research, vol. 42 (4), s. 397–418.
- Dedman, E., Kausar, A., Lennox, C. (2013). *The Demand for Audit in Private Firms: Recent Large-Sample Evidence from the UK*. European Accounting Review, vol. 23 (1), s. 1–23.
- Gay, G., Schelluch, P. & Baines, A. (1998). *Perceptions of messages conveyed by review and audit reports*. Accounting Auditing & Accountability Journal, vol. 11 (4), s. 472–494.
- Hasan, M., Maijoor, S., Mock T.J., Roebuck, P., Simnett, R & Vanstraelen, A. (2005). *The Different Types of Assurance Services and Levels of Assurance Provided*. International Journal of Auditing, vol. 9, s. 91–102.
- Hasan, M., Roebuck, P.J., och Simnett, R. (2003). *An Investigation of Alternative Report Formats for Communicating Moderate Levels of Assurance*. Auditing: A Journal of Practice and Theory, vol. 22 (2), s. 171–187.
- Houston, R., Peters, M. & Pratt, J. (1999). *The Audit Risk Model, Business Risk and Audit-Planning Decisions*. The Accounting Review, vol. 74 (3), s. 281–298.

- Höglund, H. & Sundvik, D. (2019). *Do auditors constrain intertemporal income shifting in private companies?* *Accounting and Business Research*, 49 (3), s. 245–270
- Ittonen, K. (2010). *A Theoretical Examination of the Role of Auditing and the Relevance of Audit Reports*. Tillgänglig: https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-298-4.pdf. Hämtad: 29.2.2020.
- Jensen, M. C. & Meckling, W. H., (1976). *Theory of the firm: Managerial Behaviour, Agency Cost and Ownership Structure*. *Journal of Financial Economics*, 3 (4), 305–360.
- Karjalainen, J. (2011). *Audit Quality and Cost of Debt Capital for Private Firms: Evidence from Finland*. *International Journal of Auditing*, 15 (1), 88–108.
- Langli, J.C. (2015). *Evaluation of a change in the Norwegian legislation: The effects of making audit voluntary for small firms*. Memorandum, BI Norwegian Business School.
- Lin, H.-L. & Yen, A.-R. (2017). *Determinants and market valuation of the decision to audit or review: Evidence from Taiwan*. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, vol. 13 (3), s. 209–224.
- Litjens, R., Buuren, J.v. & Vergoossen, R. (2015). *Addressing Information Needs to Reduce the Audit Expectation Gap: Evidence from Dutch Bankers, Audited Companies and Auditors*. *International Journal of Auditing*, vol. 19 (3), s. 267–281.
- Maijoor, S., Vanstraelen, A., Mock, T.J., Tan, H.T., Hasan, M., Roebuck, P., Simnett, R. & Kirsch, H.J. (2002). *The Determination and Communication of Levels of Assurance other than High*. Tillgänglig: https://www.icjce.es/images/pdfs/TECNICA/Co1%20-%20IFAC/C.01.027%20-%20IAASB%20-%20Discussion%20Papers/IAASB-%20DP%20-%20Study_1%20-%20June%202002.PDF. Hämtad: 5.5.2020.
- Melumad, N.D. & Thoman, L. (1990). *On auditors and the courts in an adverse selection setting*. *Journal of Accounting Research*, vol. 28 (1), 77–120.
- Minnis, M. (2010). *The Value of Financial Statement Verification in Debt Financing: Evidence from Private U.S. Firms*. *Journal of Accounting Research*, vol. 49 (2), s. 457–506.
- Niemi, L. & Sundgren, S. (2012). *Are Modified Audit Opinions Related to the Availability of Credit? Evidence from Finnish SMEs*. *European Accounting Review*, vol. 21 (4), s. 767–796.

- Niemi, L., Kinnunen, J., Ojala, H., Troberg, P. (2012). *Drivers of voluntary audit in Finland: to be or not to be audited?* Accounting and Business Research, vol. 42 (2), s. 169–196.
- Odendaal, E. & Jager, H. (2008). *Audit vs. independent review*. Southern African Journal of Accountability and Auditing Research, vol 10, s. 33–43.
- Odendaal, E. & Jager, H. (2011). *Registered Auditors' perceptions of independent reviews*. Southern African Journal of Accountability and Auditing Research, vol 12, s. 13–24.
- Ojala, J., Collis, J., Kinnunen, J., Niemi, L. & Troberg, P. (2016). *The Demand for Voluntary Audit in Micro-Companies: Evidence from Finland*. International Journal of Auditing, vol. 20, s. 267–277.
- Pittman J.A. & Lennox C.S. (2011). *Voluntary Audits versus Mandatory Audits*. The Accounting Review, vol. 86, 5, 1655–1678.
- Porter, B. (1993). *An empirical study of the audit expectation-performance gap*. Accounting and Business research, vol. 24 (93), s. 49–68.
- Ruhnke, K. & Schmitz, S (2014). *The audit expectation gap: existence, causes, and the impact of changes*. Accounting and Business Research, vol. 44 (5), s. 572–601.
- Ruhnke, K. & Schmitz, S (2019). *Review engagements – structure of audit firm methodology and its situational application in Germany*. Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, vol. 37.
- Senkas, S. (2019). *Förväntningsgapet i revision hos små finländska företag*. Magisteravhandling. Vasa: Svenska handelshögskolan.
- Seow, J.-L., (2001). *The Demand for the UK Small Company Audit – An Agency Perspective*. International Small Business Journal, vol. 19 (2), 61–79.
- Vanstraelen, A. & Schelleman, C. (2017). *Auditing private companies: what do we know?* Accounting and Business Research, vol. 47 (5), 565–584.

Lagar och standarder

Aktiebolagslagen (624/2006)

Bokföringslagen (1336/1997)

Europaparlamentets och rådets direktiv (2013/34/EU). Tillgänglig:
<https://eurlex.europa.eu/legal-content/sv/ALL/?uri=CELEX:32013L0034>.
 Hämtad: 15.2.2020.

- International Federation of Accountants (IFAC) (2009). International Standard on Auditing (ISA) 200. *Den oberoende revisornns övergripande mål samt utförandet av en revision enligt International Standards on Auditing.*
- International Federation of Accountants (IFAC) (2009). International Standard on Auditing (ISA) 230. *Dokumentation av revisionen.*
- International Federation of Accountants (IFAC) (2009). International Standard on Auditing (ISA) 240. *Revisornns ansvar avseende oegentligheter i en revision av finansiella rapporter.*
- International Federation of Accountants (IFAC) (2009). International Standard on Auditing (ISA) 300. *Planering av revision av finansiella rapporter.*
- International Federation of Accountants (IFAC) (2009). International Standard on Auditing (ISA) 315. *Identifiera och bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter genom att förstå företaget och dess miljö.*
- International Federation of Accountants (IFAC) (2009). International Standard on Auditing (ISA) 320. *Väsentlighet vid planering och utförande av en revision.*
- International Federation of Accountants (IFAC) (2009). International Standard on Auditing (ISA) 500. *Revisionsbevis.*
- International Federation of Accountants (IFAC) (2009). International Standard on Auditing (ISA) 580. *Skriftliga uttalanden.*
- International Federation of Accountants (IFAC) (2009). International Standard on Auditing (ISA) 700. *Bilda sig en uppfattning och uttala sig om finansiella rapporter (omarbetad).*
- International Federation of Accountants (IFAC) (2009). International Standard on Auditing (ISA) 705. *Modifierat uttalande i rapport från oberoende revisor (omarbetad).*
- International Federation of Accountants (IFAC) (2013). International Standard on Review Engagements (ISRE) 2400. *Uppdrag att översiktligt granska historiska finansiella rapporter.*
- International Federation of Accountants (IFAC) (2013). International Standard on Review Engagements (ISRE) 2410. *Översiktlig granskning av finansiell delårsinformation utförd av företagets valda revisor.*
- Lag om Enheten för utredning av grå ekonomi (1207/2010)
- Lag om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017)

Regeringsproposition (194/2006)

Revisionslagen (1141/2015)

Böcker

Börjesson, M. & Palmblad, E. (2007). *Diskursanalys i praktiken*. Malmö: Liber.

Carrington, T. (2010). *Revision*. Malmö: Liber Ab.

Eilifsen, A., Messier, J., William, F., Glover, S. M. & Prawitt, D. F. (2014). *Auditing & assurance services*. London: McGraw-Hill Education.

Gray, I. & Manson, S. (2008). *The Audit Process*, fjärde upplagan. London: Thomson Learning.

Hayes, R., Dassen, R., Schilder, A. & Wallage, P. (2005). *Principles of Auditing: An Introduction to International Standards on Auditing*. London: McGraw-Hill Education.

International Federation of Accountants (IFAC) (2013). *Guide to Review Engagements*. New York.

International Federation of Accountants (IFAC) (2018). *ISA-standardien soveltaminen pk-yhteisöjen tilintarkastuksessa OSA 2*, fjärde upplagan. Översättning: Finlands Revisorer rf. Helsingfors: ST-Akatemia Oy.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. 2. upplagan. Thousand Oaks: Sage.

ST-Akatemia (2019). *Tilintarkastajan raportointi 2019 – Kertomukset, lausunnot ja muut asiakirjat*. Helsingfors: ST-Akatemia Oy.

Tomperi, S. (2018). *Tilintarkastus – Normeista käytäntöön*, 4. upplagan. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Elektroniska källor

Accountancy Europe (2019). *Audit Exemption Thresholds in Europe*. Tillgänglig: https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/181114_Audit-exemption-thresholds-in-Europe_2019_survey-update-version.pdf. Hämtad: 24.2.2020.

Arbets- och näringsministeriet (2018). *Tilintarkastuslain muuttamista selvittävä työryhmä/HE luonnos tilintarkastuslain muuttamiseksi*. Tillgänglig: <https://tem.fi/hankesivu?tunnus=TEM031:00/2016>. Hämtad: 3.2.2020.

- Arbets- och näringsministeriet (s.a.). *Arbetsgruppen som förbereder en lättare granskning (s.k. review)*. Tillgänglig:
<https://tem.fi/sv/projekt?tunnus=TEM007:00/2019>. Hämtad 29.2.2020.
- Aula Research Oy (2019). *Tilintarkastajilta vahva tuki yleisluonteiselle tarkastukselle*. Tillgänglig:
<https://www.suomentilintarkastajat.fi/content/download/30752/962708/version/1/file/J%C3%A4senkysely+Suomen+Tilintarkastajat+ry.pdf>. Hämtad: 1.3.2020
- Europeiska gemenskapernas kommission (2005). *Om genomförande av gemenskapens Lissabonprogram: en strategi för förenkling av lagstiftningen*. Tillgänglig:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0535&from=EN>. Hämtad: 29.2.2020.
- Finanssiala ry (2018). *Utlåtande: Finanssiala ry (FA) kannattaa voimassa olevien tilintarkastusvelvollisuuden rajojen säilyttämistä*. Tillgänglig:
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/8577f33f-b153-4abc-931b-f54a00de8e57/507bf288-2b39-4f95-86f1-a7d5a8aaebc9/LAUSUNTO_20181004125000.PDF. Hämtad: 28.2.2020.
- Finlands Revisorer rf (2018a). *Suomen Tilintarkastajat Ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi tilintarkastusrajojen korottamisesta*. Tillgänglig:
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/8577f33f-b153-4abc-931b-f54a00de8e57/b2cb1273-7579-40b1-a116-3029abc0e434/LAUSUNTO_20180928105000.PDF. Hämtad: 12.2.2020.
- Finlands Revisorer rf (2018b). *Suomen Tilintarkastajat Ry:n jäsenkysely ISA-standardien suhteellisesta soveltamisesta*. Tillgänglig:
<https://www.suomentilintarkastajat.fi/content/download/28542/917297/version/1/file/jäsenkyselyn+tuloksia+syksy+2018.pdf>. Hämtad: 10.5.2020.
- Finlands Revisorer rf (2020a). *TEM:n työryhmälle jatkoaikaa toukokuun loppuun*. Tillgänglig:
<https://www.suomentilintarkastajat.fi/toimintamme/ajankohtaista/uutisia/tem-n-tyoryhmalle-jatkoaikaa-toukokuun-loppuun>. Hämtad: 23.4.2020
- Finlands Revisorer rf (u.a.). *Yleisluonteinen tarkastus*. Tillgänglig:
<https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/yleisluonteinen-tarkastus>. Hämtad: 29.2.2020.
- Företagarna i Finland (2018). *Utlåtande: Lausunto tilintarkastusrajojen nostoa koskevasta hallituksen esityksestä*. Tillgänglig:
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/8577f33f-b153-4abc-931b-f54a00de8e57/ae483577-55dc-46c9-ace9-c99124e04a46/LAUSUNTO_20181004124002.PDF

- Företagarna i Finland (2020). *Yrittäjyystilastot*. Tillgänglig:
https://www.yrittajat.fi/sites/default/files/yrittajyystilastot_2020.pdf.
 Hämtad: 10.2.2020
- Företagarna i Finland och Ekonomiadministrationsförbundet rf (2018). *Lausunto tilintarkastustyöryhmän muistiosta*. Helsingfors: Företagarna i Finland och Ekonomiadministrationsförbundet rf.
- IFAC (2008). *Matters to Consider in a Revision of International Standard on Review Engagements 2400, Engagements to Review Financial Statements*. Tillgänglig:
https://www.ifac.org/system/files/downloads/NSS_Staff_Consultation_Paper_-_Review_Engagements.pdf. Hämtad: 5.5.2020.
- Inrikesministeriet (s.a.). *Det vanligaste ekonomiska brottet är skattebedrägeri*.
 Tillgänglig: <https://intermin.fi/sv/polisvasendet/ekonomisk-brottslighet-och-gra-ekonomi>. Hämtad: 27.2.2020.
- Laine, R. (2019a). *Vaihtoehtona kevyempi tarkastus*. Tillgänglig:
<https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/tilintarkastuksen-asiiantuntijoille/vaihtoehtona-kevyempi-tarkastus>. Hämtad: 1.3.2020.
- Laine, R. (2019b). *Yleisluonteinen tarkastus on tilintarkastusta kevyempi*. *Profiitti*, 3/2019, s. 12–15.
- Laine, R. (2020). *Pienentäkö yleisluonteinen tarkastus tilintarkastajani palkkiota*.
 Tillgänglig: [suomentilintarkastajat.fi/blogi/talouden-ammattilaisille/pienentaako-yleisluonteinen-tarkastus-tilintarkastajani-palkkiota](https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/talouden-ammattilaisille/pienentaako-yleisluonteinen-tarkastus-tilintarkastajani-palkkiota). Hämtad: 1.3.2020.
- Lau, A. (2019). *The use of extended review is growing in Denmark*. Tillgänglig:
<https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/tilintarkastuksen-asiiantuntijoille/the-use-of-extended-review-is-growing-in-denmark>. Hämtad: 10.3.2020.
- Lydman, K (2018). *Utlåtande: Lausunto luonnoksesta 22.8.2018 hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tilintarkastuslain 2 luvun 2 §:n muuttamisesta*.
 Tillgänglig: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/8577f33f-b153-4abc-931b-f54a00de8e57/f5a5ff8a-2c62-4000-9254-01f8f8527757/LAUSUNTO_20180927083000.PDF. Hämtad: 11.2.2020.
- McKee, T.E. & Eilifsen, A. (2000). *Current Materiality Guidance for Auditors*.
 Tillgänglig:
https://openaccess.nhh.no/nhhxmlui/bitstream/handle/11250/166032/A51_00.pdf?sequence=1&isAllowed=y%27. Hämtad: 27.4.2020.
- Patent- och registerstyrelsen (PRH) (2018). *Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan riskiarvio*. Tillgänglig:
<https://www.prh.fi/stc/attachments/tilintarkastusvalvonta/Riskiarvio.pdf>.
 Hämtad: 10.5.2020

- Polisstyrelsen 2018. *Utlåtande: HE Tilintarkastuslain 2 luvun 2 §:n muuttamiseksi*. Tillgänglig: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/8577f33f-b153-4abc-931b-f54a00de8e57/3cc97ea5-cca3-4f1b-8868-ea46215bea5c/LAUSUNTO_20181002075000.PDF. Hämtad: 10.2.2020.
- Rautio, J. (2019a). *Tarkoituksenmukaisempaa tarkastusta: Vaihtoehdoksi yleisluonteinen tarkastus*. Tillgänglig: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/tilintarkastuksen-asiiantuntijoille/tarkoituksenmukaisempaa-tarkastusta-vaihtoehdoksi-yleisluonteinen-tarkastus>. Hämtad: 22.3.2020.
- Rautio, J. (2019b). *Yleisluonteinen tarkastus lisäisi mikroyhtiöiden valinnanvapautta*. Tillgänglig: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/tilintarkastuksen-asiiantuntijoille/yleisluonteinen-tarkastus-lisaisi-mikroyhtioiden-valinnanvapautta>. Hämtad: 2.4.2020
- Rautio, J. (2020). *Yleisluonteinen tarkastus saa kannatusta*. Profiitti, 1/2020, s. 12–13.
- Regeringsproposition (2018). *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tilintarkastuslain 2 luvun 2 §:n muuttamisesta*. Tillgänglig: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/8577f33f-b153-4abc-931b-f54a00de8e57/a6fd62f2-bdd8-4c7d-9710-07a12399b639/JULKAISU_20180822115515.pdf. Hämtad: 10.2.2020
- Rikama, S. (2015). *Pk-yritysten rahoitus*. Arbets- och näringsministeriet. Tillgänglig: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74966/18_2015_pk_yritysten_rahoytus_syksy2015_07092015.pdf. Hämtad: 3.4.2020.
- Riksrevisionen (2017). *Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag - en reform som kostar mer än den smakar*. Tillgänglig: https://www.riksrevisionen.se/download/18.3daa1b3d160c00a26d2c0f3/1518435499282/RiR_2017_35_REVISIONSPLIKT_ANPASSAD.pdf. Hämtad: 16.2.2020.
- Saari, K.W. (2018). *Tilintarkastuksen perustoimenpiteet*. Tillgänglig: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/tilintarkastuksen-asiiantuntijoille/tilintarkastuksen-perustoimenpiteet>. Hämtad 10.5.2020.
- Skatteförvaltningen (2019). *Brottsbekämpning - Så här handläggs ekonomiska brottmål*. Tillgänglig: https://www.vero.fi/sv/grå-ekonomi-brottslighet/bekämpning/rikstorjunta_sv/. Hämtad: 27.2.2020.

Opulicerat material

- Finlands Revisorer rf (2020b). *Hallinnon tarkastus osakeyhtiössä – Suomen Tilintarkastajat Ry:n suosituksia* (förslag). Bifogad i epost till medlemmar av Finlands Revisorer rf.

Muntliga källor

Finlands Revisorers rf (2020c). Yleisluonteinen tarkastus keskustelutilaisuus
(28.1.2020)

Respondent 1, intervju 4.4.2020

Respondent 2, intervju 6.4.2020

Respondent 3, intervju 8.4.2020

Respondent 4, intervju 9.4.2020

Respondent 5, intervju 15.4.2020

Respondent 6, intervju 17.4.2020

Respondent 7, intervju 17.4.2020

Respondent 8, intervju 19.4.2020